

Osnovna šola Pohorskega odreda
Slovenska Bistrica

OSAMOSVOJITVENA VOJNA ZA SLOVENIJO SKOZI OČI RAZLIČNIH GENERACIJ

ZGODOVINA

Raziskovalna naloga

Avtorice: Kristina Kropf

Naja Novak

Vita Gornik

Mentorica: Mojca Kobale Pahor, prof.

Slovenska Bistrica, 2021

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem, ki so na pomagali pri raziskovalni nalogi, predvsem naši mentorici Mojci Kobale Pahor, našim staršem, starim staršem, ki so nam posredovali podatke o tistem času. Hvaležne smo tudi našim sošolcem in sošolcem, ki so rešili anketo s katero smo lahko potrdili in ovrgli naše ugotovitve.

KAZALO

POVZETEK	5
1 UVOD	6
1.1 Opis in namen raziskovalne naloge.....	6
1.2 Cilj raziskovalne naloge.....	6
1.3 Hipoteze.....	6
2 TEORETIČNI DEL	7
2.1 Obdobje pred vojno.....	7
2.2 Desetdnevna vojna za Slovenijo.....	10
2. 2. 1 Prvi spopadi med slovensko teritorialno obrambo in JLA.....	10
2. 2. 2 TO obkoli enote JLA in zaseda mejne prehode.....	10
2. 2. 3 Podpisana Brionska deklaracija.....	10
2.3 Vojna v Slovenski Bistrici.....	11
2. 3. 1 organizacija vojašnice pohorskega bataljona.....	11
2. 3. 2 Kronološki potek osamosvojitvene vojne v Slovenski Bistrici.....	12
2. 3. 3 Četrty dan vojne za Slovenijo (ponedeljek 1. julij 1991).....	12
2. 3. 4 Osmi dan vojne za Slovenijo (četrtek 4. julij 1991).....	13
2. 3. 5 Skladišče orožja Zgornja Ložnica.....	13
2. 3. 6 Telekomunikacijski center Boč.....	14
2. 4 Obdobje po vojni.....	15
3. RAZISKOVALNI DEL	16
3. 1 Metode in materiali.....	16
3. 2 Rezultati in razprava: Anketa.....	17
3. 3 Rezultati in razprava: Intervju.....	23
4. ZAKLJUČEK	26
5. VIRI IN LITERATURA	28
PRILOGA B – INTERVJU 1	31
PRILOGA C - INTERVJU 2	35
PRILOGA D: INTERVJU 3	38
PRILOGE A - ANKETA	30

KAZALO SLIK

Slika 1: Majniška deklaracija.....	8
Slika 2: Plebiscit.....	9
Slika 3: Plebiscit 23. 12. 1990.....	9
Slika 4: Helikopter MI - 8.....	12
Slika 5: Vstop v kompleks skladišča v Zgornji Ložnici.....	14
Slika 6: Poveljnik Branimir Strehar odstranjuje staro tablo Vojašnice Pohorskega bataljona.....	14
Slika 7: Spol anketirancev.....	17
Slika 8: Razred anketirancev.....	17
Slika 9: Ali je bila odločitev Slovenije za samostojno pot pravilna?.....	19
Slika 10: Kako pomembna je osamosvojitve Slovenije za njeno zgodovino?.....	20
Slika 11: Ali veste o čem je odločal plebiscit.....	21
Slika 12: Počutje intervjuvancev v obdobju desetdnevne vojne za Slovenijo.....	23

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kdo je po tvojem mnenju najbolj zaslužen za osamosvojitve Slovenije?	18
Tabela 2: Kje ste največ izvedeli o vojni za Slovenijo?	18
Tabela 3: Za katere osebe si že slišal/a?	22

POVZETEK

Letos mineva natanko 30 let odkar se je slovenski narod odločil za samostojno pot in svojo odločitev potrdil tudi na plebiscitu 23. 12. 1990. O pomembnosti tega dejanja priča tudi državni praznik 26. 12., dan samostojnosti in enotnosti, ko se vsako leto spominjamo te pomembne odločitve, ki so jo takratni volilni upravičenci izglasovali na plebiscitu. Kmalu je sledila desetdnevna vojna za Slovenijo, ki je potekala med 27. junijem in 6. julijem leta 1991. Slovenija je v osamosvojitveni vojni odbila napad Jugoslovanske ljudske armade. S tem je dosegla neodvisnost od Socialistične federativne republike Jugoslavije. Ker je desetdnevna vojna za Slovenijo predstavljala enega izmed prelomnih trenutkov na poti do samostojnosti Slovenije, smo se odločile, da ga osvetlimo v drugačnem pogledu. Zanimal nas predvsem pogled skozi oči mlajših generacij. Da bi dobile vpogled v dožemanje pomena osamosvojitve za mlajše generacije, smo izvedle anketo. Ugotovile smo, da se učenci tretje triade zavedajo pomena osamosvojitvene vojne za Slovenijo, vendar pogrešajo večjo vključenost tega dela slovenske zgodovine v učne načrte. Vsi namreč menijo, da je to zagotovo eden izmed pomembnejših mejnikov na poti do samostojnosti Slovenije. Za perspektivo starejših generacij pa smo naredile še intervju s starši in starimi straši, ki so to obdobje dejansko občutili na lastni koži. Raziskovalna naloga podpira dejstvo, da si nobena generacija ne želi, da ta del Slovenske zgodovine izgubi svojo težjo.

Ključne besede: plebiscit, desetdnevna vojna za Slovenijo 1991, samostojnost in enotnost, Slovenska Bistrica

ABSTRACT

This year marks exactly 30 years since the Slovenian people have decided to go solo and confirmed their decision in the plebiscite on 23rd May 1990. The importance of this act is also witnessed by the public holiday of the 26th December, the day of independence and unity, when we remember each year this important decision, which was voted for by the then electorate in a plebiscite. Soon a 10-day war for Slovenia took place between 27 June and 6 July 1991. Slovenia hit back the Yugoslav People's Army in the Independence War. In doing so, it achieved independence from the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. Since the 10-day war for Slovenia represented one of the watershed moments on the path to Slovenia's independence, we decided to illuminate it in a different way. We are particularly interested in looking through the eyes of younger generations. In order to gain an insight into the perception of the importance of independence for younger generations, we conducted a survey. To get a different perspective, we did also an interview with parents and old haunts. Elderly ones who have actually experienced this period on their own skin. The main purpose of our research paper is to deepen knowledge of the history of our country and to explore how different generations value the autonomy of Slovenia.

Key words: plebiscite, ten-day war for Slovenia 1991, independence and unity, Slovenska Bistrica

1 UVOD

1.1 Opis in namen raziskovalne naloge

Kot na vsakega otroka, so tudi na nas napravile velik vtis zgodbe iz mladosti naših staršev, babic in dedkov. Zgodbe, ki smo jih slišale od odraslih v našem otroštvu so večinoma govorile o ponosu ob nastajanju naše države Slovenije. Ker ravno letos poteka jubilejno leto samostojnosti naše države, smo pod vtisom teh zgodb želele raziskati našo preteklost. Pogostokrat pa smo se tudi zalotile pri vprašanju »Zakaj je osamosvojitve tako posebna?«, saj smo že prej imeli veliko samostojnost in smo lahko bili Slovenci. Ker je naš pogled na svet drugačen od pogleda odraslih, smo želele raziskati osamosvojitve Slovenije skozi oči različnih generacij.

V teoretičnem delu raziskovalne naloge je predstavljen kratek opis osamosvojitvenega obdobja Republike Slovenije. Zaradi boljšega razumevanja počutja generacije intervjuvancev, ki so obdobje desetdnevne vojne za Slovenijo tudi dejansko izkusili in ker jih večina prihaja iz občine Slovenska Bistrica, je v nadaljevanju predstavljen tudi krajši opis poteka desetdnevne vojne na območju občine Slovenska Bistrica. Teoretični del temelji na preučevanju pisnih virov v zgodovinski literaturi ter člankih, ki so objavljeni v spletni verziji časnika Delo. V zgodovinskem delu naloge smo uporabile metodo navajanja zgodovinskih dejstev, drugi del naloge pa je raziskovalni.

Da bi lažje ovrednotile in analizirale pogled različnih generacij, smo mlajši generaciji pripravile anketo (priloga A). Z vprašalnikom smo želele tudi preveriti kakšno je poznavanje osamosvojitvenega obdobja pri učencih. S pripadniki starejše generacije pa smo naredile intervju, ki je v celoti objavljen v prilogah B, C in D. Tako smo prišle do različnih ugotovitev, s katerimi smo potrdile ali ovrgle v nadaljevanju zastavljene hipoteze. Rezultate ankete ter ugotovitve smo podrobneje predstavile v poglavju Rezultati in razprava.

1.2 Cilj raziskovalne naloge

Naš cilj je torej bil ugotoviti kako so dogajanje pred, med in po osamosvojitveni vojni doživljale različne generacije in izvedeti več o dogajanju med desetdnevno vojno ter opozoriti na pomanjkljivo obravnavo tega zgodovinskega obdobja v osnovnošolskih učnih načrtih. Z raziskovalno nalogo smo torej osvetlile zgodovinsko in psihološko ozadje osamosvojitvene vojne za Slovenijo. Pri tem smo izhajale iz spodaj navedenih predpostavk.

1.3 Hipoteze

Hipoteza 1: Učenci se o samostojnosti Slovenije večinoma naučijo doma.

Hipoteza 2: Starejša generacija, ki je desetdnevno vojno izkusila, bolj ceni samostojno državo.

Hipoteza 3: Vse generacije menijo, da je bila odločitev Slovenije za samostojno pot pravilna.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Obdobje pred vojno

Za lažje razumevanje vzrokov in posledic vojne za samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo je potrebno pogledati v zgodovino.

Republika Slovenija je bila nekoč del velike Jugoslavije. Jugoslavija je takrat sestavljalo šest republik in dve avtonomni pokrajini. Republike v Jugoslaviji so bile: Slovenija, Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija, Makedonija, Črna gora in dve avtonomni pokrajini: Kosovo in Vojvodina. Nastanek Jugoslavije sega nazaj vse do prve svetovne vojne, takrat se je imenovala Kraljevina Jugoslavija (Homovec, 2013).

V Beogradu se je 10. 8. 1945 odvijalo tretje zasedanje AVNOJ-a in takrat se je Kraljevina Jugoslavija preimenovala v Demokratično federativno Jugoslavijo. Vodil jo je Josip Broz Tito. Leta 1945 se je Jugoslavija preimenovala v Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo (v nadaljevanju FLRJ) in imela takšen naziv do 7. aprila 1963. Tudi v FLRJ je Josip Broz Tito imel pomembno vlogo, saj je bil predsednik vlade in zunanji minister. Njegovo politično delovanje pa se razvijalo tudi v nadaljnji zgodovini Jugoslavije (*Josip Broz Tito*, b. d.).

7. aprila leta 1963 se je z novo Ustavo spremenila v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo (v nadaljevanju SFRJ ali Jugoslavija), takšen naziv je imela do razpada 1992. SFRJ je bila zamišljena kot skupnost enakopravnih narodov in narodnosti. Politično in gospodarsko središče je bil Beograd, medtem ko so ostale republike imele samo svoje upravne organe, ki niso imele večje moči odločanja na področju politike in gospodarstva. Veliki vodja SFRJ je bil Josip Broz Tito, ki si je s krogom političnih sodelavcev prilagodil tako ustavo Jugoslavije kot tudi druge zakone, kateri so nato dovoljevali večkratno izvolitev Josipa Broza Tita na najvišji položaj Zvezne republike. Tako je po sprejemu ustave leta 1974 bil izvoljen za dosmrtnega predsednika. (*Slovenska osamosvojitvena vojna*, b. d.)

Josip Broz Tito je umrl 4. 5. 1980 ob 15.05 v Kliničnem centru v Ljubljani. Po smrti Tita se je v osemdesetih letih v Jugoslaviji začela gospodarska kriza, z veliko inflacijo, pomanjkanju deviz in nafte ter veliko brezposelnostjo. V nadaljevanju se je življenjski standard prepolovil, brez zaposlitve je bilo milijon ljudi. Vlada se kljub mnogim davčnim in gospodarskim spremembam ni obdržala, v političnih vrhah posameznih republik je prihajalo do vse večjih nasprotovanj in trenj. Vse to je veljalo tudi za Republiko Slovenijo, kjer so bile težnje naroda po samostojnosti in neodvisnosti vedno večje (*Josip Broz Tito*, b. d.).

V letu 1989 je sledila Majniška deklaracija, ki predstavlja politično izjavo, katero so oblikovale slovenske opozicijske stranke in z njo zahtevale suvereno državo slovenskega naroda.

Podpisniki Majniške deklaracije so zahtevali:

- samostojno in suvereno državo,
- samostojno odločanje,
- demokracijo in spoštovanje človekovih pravic
- boljše življenje.

Po Majniški deklaraciji so se začeli številni zbori poslancev Demosa, ki je takrat predstavljal politično stranko z imenom Demokratična opozicija Slovenije, v katero so se leta 1990 združile vse politične stranke v Republiki Sloveniji (SDZ - Slovenska demokratična zveza, SDZS - Socialdemokratska zveza Slovenije, SKD- Slovenski krščanski demokrati, Slovenska kmečka zveza, Slovenska obrtniška zveza ter Zeleni Slovenije). Demos je plebiscit predvidel že januarja 1990, a so bila številna nesoglasja glede vsebine bodoče ustave, zato je plebiscit bil izveden šele 23. 12. 1990 in razglašen 26. 12. 1990 (Roudi, 2008).

Poenoteno je bilo tudi vprašanje, o katerem se je odločalo slovensko ljudstvo, in sicer "Ali naj republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?", ljudje pa so se odločali z odgovori "DA" ali "NE" (Roudi, 2008).

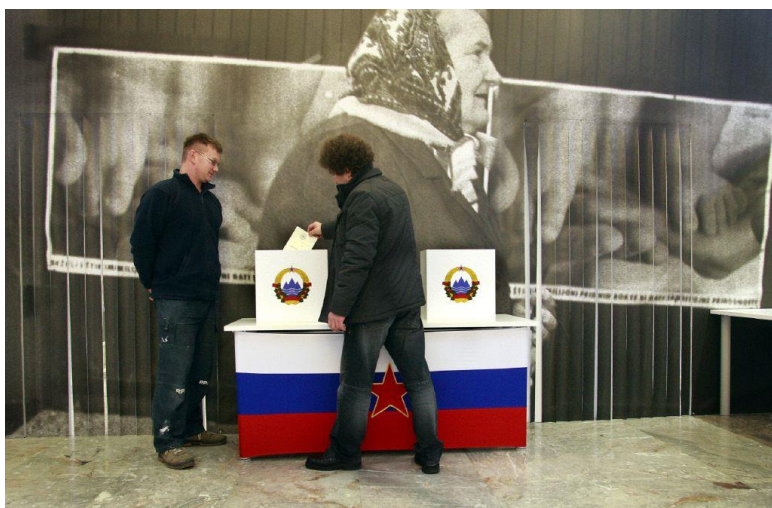
Slika 1: Majniška deklaracija (Majniška deklaracija, b. d.)

Plebiscit je bil uspešen, saj se ga je udeležilo kar 93,2% volilnih upravičencev, od katerih je za samostojno Slovenijo glasovalo kar 88,2% ljudi. V skladu s predlogom zakona je slovensko skupščino zavezovalo, da ob uspešnem plebiscitu, v roku šestih mesecev sprejme ustavo in druge akte, ki so potrebni, da Slovenija prevzame izvrševanje suverenih pravic (Homovec, 2013).

Slika 2: Plebiscit (Žužek, 2011)

Tako dan samostojnosti in enotnosti praznujemo 26. 12, saj je država na ta dan postala samostojna. Dan državnosti pa praznujemo 25. 6, ko je država leta 1991 na ta dan formalno postala neodvisna. Po tem je nastopila deset dnevna vojna za neodvisno Slovenijo, do katere je prišlo zaradi posledic vsega opisanega dogajanja in velikega nasprotovanja politične oblasti v Srbiji, da bi se Slovenija odcepila od Jugoslavije (Homovec, 2013).

Po zmagi vojne v Sloveniji smo 23. 12. 1991 sprejeli Ustavo in izvolili predsednika. Prvi je našo državo vodil Milan Kučan. Uradno ime naše države je Republika Slovenija (Slovenska osamosvojitvena vojna, b. d.).

Slika 3: Plebiscit 23. 12. 1990 (Albreht, 2011)

2.2 Desetdnevna vojna za Slovenijo

25. junija 1991 je slovenska skupščina sprejela zakon o samostojnosti Slovenije. Ko so v Beogradu prejeli informacijo so isti večer sklicali sestanek Zveznega izvršnega sveta. Sprejeli so odlok o zavarovanju državnih meja v Sloveniji, s sprožitvijo tega odloka sta imeli Jugoslovanska ljudska armada (v nadaljevanju JLA) in zvezna policija odprto pot za oborožen napad proti Sloveniji (Dekič, 2012).

2. 2. 1 Prvi spopadi med slovensko teritorialno obrambo in JLA

27. junija ob 1.15 je protiletalska oklepna baterija JLA pri Metliki prestopila državno mejo. Začela se je vojna. Omenjeno baterijo slovenske sile zgodaj zjutraj ustavijo pri Pogancih, kjer so se začeli prvi oboroženi spopadi med teritorialci – enotami teritorialne obrambe (v nadaljevanju TO) in vojaki JLA. Enote JLA so prodirale proti mejnim prehodom tudi iz drugih smeri, tako da je do konca dneva JLA zasedla mejne prehode na večini meje in uničila nekatere kontrolne točke na meji s Hrvaško. Zato je Slovenija 28. junija mobilizirala nove enote slovenske TO, ki so se pomikale proti mejnim prehodom, ki jih je jih zasedla JLA. Slovenske sile so isti dan razbile helikopterski desant pri Trzinu. JLA je poslala v boj letala, ki so napadala cilje na Medvedjeku, Brniku, Šentilju, karavanškem predoru ter televizijske in radijske oddajnike (Žužek, 2011).

2. 2. 2 TO obkoli enote JLA in zaseda mejne prehode

Za izenačenje pritiska je Slovenija okrepila ofenzivo TO-ja, slovenske akcije so postajale vse bolj ofenzivne, slovenske sile pa so od obkoljenih jugoslovanskih enot zahtevale takojšnjo predajo. Taktika je bila uspešna, saj je do 17. ure 28. junija v slovenskih rokah bilo že sedem mejnih prehodov. V blokiranih vojašnicah so imeli poveljniki vse večje težave, saj so iz enot množično bežali vojaki slovenske, hrvaške in albanske narodnosti. Enota, ki je začela agresijo na Slovenijo, se je prebila iz zapore na Medvedjeku, a je bila 1. julija znova zaustavljena v Krakovskem gozdu. Dokončno se je omenjena enota slovenskim teritorialcem vdala 2. julija. Istega dne je Slovenija enostransko razglasila premirje. Kljub temu so se nadaljevali manjši spopadi - do 4. julija so v slovenskih rokah bili vsi mejni prehodi. Istega dne je predsedstvo Jugoslavije, ki ga je že vodil Hrvat Stipe Mesić, Sloveniji postavilo ultimatum, v katerem je zahtevalo razorožitev slovenskih sil (za ultimatum glasuje tudi Mesić). Slovenija je ultimatum zavrnila (Žužek, 2011).

2. 2. 3 Podpisana Brionska deklaracija

Na dan agresije je bilo v Sloveniji 22.000 agresorjevih vojakov in častnikov. 2.000 se jih je po bojih umaknilo iz Slovenije, 8.000 jih je zbežalo, ali so jih slovenske sile zajele. JLA je po koncu spopadov ostalo le še 12.000 vojakov, medtem ko je bilo 9. julija pod orožjem še več kot 30.000 pripadnikov TO-ja. Vse bolj je namesto boja stopala v ospredje diplomacija. Tujina, ki je najprej menila, da bo JLA hitro opravila s Slovenijo, se je diplomatsko vpletla. Na začetku julija 1991 so se tako po posredovanju Evropske skupnosti na Brionih začela pogajanja med Slovenijo, Hrvaško in Jugoslavijo. 7. julija so podpisali t. i. Brionsko deklaracijo, ki jo je slovenska skupščina potrdila 10. julija (Žužek, 2011).

2.3 Vojna v Slovenski Bistrici

V osamosvojitveni vojni se je na Slovenjebistriškem zgodilo kar nekaj pomembnih stvari. Blokirani so bili vsi vojaški objekti JLA. Proti koncu vojne pa je TO zavzela skladišče streliva v Zgornji Ložnici. S tem je TO pridobila veliko potrebnega streliva. Prevoz tega streliva je prestavljal izjemen logistični napor. Po koncu vojne oziroma septembra 1991 so vojašnico Pohorskega Bataljona zavzeli in prevzeli pripadniki TO.

2.3.1 Organizacija vojašnice Pohorskega bataljona

Ob koncu maja 1991 se je TO reorganizirala v 7 pokrajinskih štabov in 26 območnih štabov TO. Slovenska Bistrica in njena okolica je spadala v 7. Pokrajinski štab TO (v nadaljevanju PŠTO) in 79. Območni štab Slovenska Bistrica. Štab je bil dejaven med leti 1991 in 1998. Poveljevanje štaba je bilo zaupano že izkušenemu majorju Marijanu Streharju. Poleg poveljnika so bili postavljeni še načelnik štaba Branko Petan, pomočnik za operativne zadeve Petrovič Mišo, pomočnik za organizacijske in mobilizacijske zadeve Marijan Čretnik in pomočnik za logistiko Jože Žišt. Zraven vojašnice Pohorskega bataljona so bili na tem območju še prazni skladiščni prostori na Brinju, velika poligona Črešnjevca in Vrhloga, telekomunikacijska postaja, podzemni prostori in protiatomsko zaklonišče na Boču ter skladišče v Zgornji Ložnici. Konec maja so začeli postopoma mobilizirati in dopolnjevati enote. Prav zaradi velikega števila orožja se je zglasilo kar 1750 občanov, kar je bilo nadpovprečno število, v primerjavi z drugimi občinami. V vojašnici je bilo junija 1991 približno 450 vojakov in častnikov, 24 v Zgornji Ložnici in 27 na Boču. Večino streliva pa je bilo shranjenega v skladišču na Zgornji Ložnici. Pri osamosvojitvenih prizadevanjih so seveda sodelovali tudi pripadniki policije (takratne milice), zelo veliko vlogo pa je tudi imel takratni župan občine Slovenska Bistrica, Ivan Pučnik. Pripadniki TO so bili oboroženi z lahkim osebnim pehotnim orožjem ter s protiolepnimi zoljami¹, armbrusti², PGR-22 in dvema minometoma 120 mm. Po zavzetju skladišča v Zgornji Ložnici pa je bila TO v Slovenski Bistrici močnejša za tri oddelke za zračno obrambo s protiolepnimi raketami maljutka³ (Ravbar, 2009).

¹ Raketomet M80 Zolja je izdelan iz lahkega in močnega kompozitnega materiala sestavljenega iz plastike ojačane s steklenimi vlakni. Namenjen je posamezniku pri delovanju proti oklepnim bojnim vozilom ali utrdbam (M80 Zolja, b. d.).

² Armbrust je nemški ročni netrzajni minomet, ki so ga razvili ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja v nemški firmi Messerschmitt Bölkow-Blohm. Izdelava raketometov se je začela v Belgiji, uporabljale pa so ga predvsem enote ZR Nemčije ter armada Kameruna ter nekaj azijskih držav, na Slovenskem je raketomet postal znan med slovensko osamosvojitveno vojno ko je teritorialna obramba z njim uničila kar nekaj oklepnikov JLA (Armbrust, b. d.).

³ 9M14 Maljutka (rusko Малютка; "malček", NATO oznaka: AT-3 Sagger) je žičnovodena protitankovska raketa, ki so jo razvili v Sovjetski zvezi v 1960ih. Je prva sovjetska človeško prenosljiva protitankovska raketa in najverjetneje tudi najbolj množično proizvajana protitankovska raketa na svetu. V 1960ih in 1970ih so proizvajali okrog 25000 raket na leto. Licenčno so jo proizvajali v vsaj petih drugih državah. Raketo se je dalo namestiti tudi na lahka oklepna vozila. Med uporabniki je bila tudi Slovenska vojska (9M14 Maljutka, b. d.).

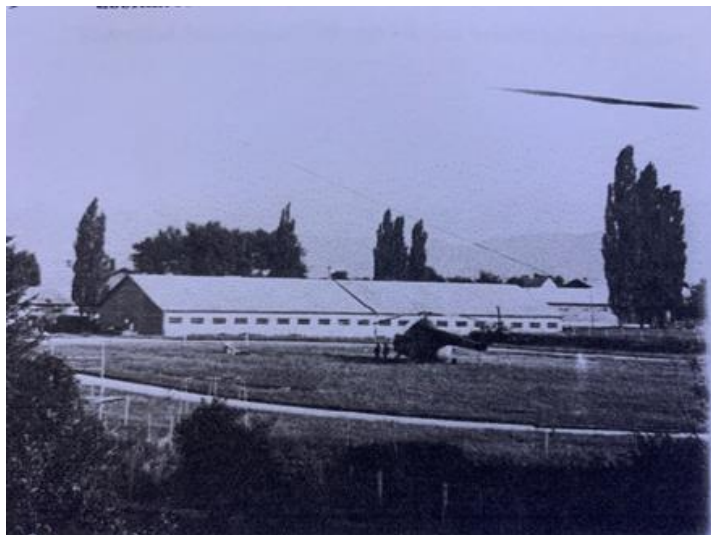
2. 3. 2 Kronološki potek osamosvojitvene vojne v Slovenski Bistrici

Napetosti so potekale že pred 25. junijem in razglasitvijo samostojnosti Republike Slovenije. Poleg omenjenih mobilizacijskih ukrepov TO, so se 25. junija pripravili tudi vojaki JLA v vojašnici. Ob samem začetku spopadov je 27. junija zjutraj TO blokirala samo vojašnico, telekomunikacijski center na Boču in skladišče Zgornjo Ložnico. Pod poveljstvom 79. območnega štaba Slovenska Bistrica je delovala tudi 27. protiletalska artilerijska baterija Impol, ki je imela protiletalske topove Flak 20mm. 113. vod TO Impol je sodeloval tudi v bojih pri Štrihovcu, kjer so zasegli dva tanka (Ravbar, 2009, str. 308).

2. 3. 3 Četrti dan vojne za Slovenijo (ponedeljek 1. julij 1991)

1. julija je 103. četa TO Poljčane zasegla tudi tovorno vozilo, ki je prevažalo hrano in je bilo namenjeno v Slovensko Bistrico ali na Boč. TO je hrano zasegla in jo predala upravnemu organu za gospodarstvo, kmetijstvo in preskrbo. Tovornjak je opremila z oznakami TO. V vojašnico v Slovenski Bistrici je okoli 17. ure nenapovedano pristal helikopter Mi-8 z oznakami Rdečega križa, ki je najbrž prevažal hrano, pa tudi okrepitve in orožje. Med pristajanjem je bil v medsebojnem obstreljevanju poškodovan, nato pa mu TO ni dovolila odleteti. V vojašnici je ostal čez noč, kjer so ga pripadniki TO celo noč osvetljevali in mu z grožnjo sestrelitve onemogočili vzlet do jutra. Pristal je na travnatem nogometnem igrišču, kjer danes stoji srednja šola. Drug helikopter tipa gazela je moral zaradi tehničnih težav pristati pri Pragerskem, vendar je kasneje spet nadaljeval pot v smeri Ptuja. 9. julija je pristal še zadnji helikopter. Vsi trije so kršili mednarodna pravila in konvencije saj so imeli znak rdeči križ, na krovu pa je bilo orožje in osebje. Sama vojašnica je bila s strani JLA povsem zaprta, kar je onemogočalo nove pobege (Ravbar, 2009, str. 309).

TO je po megafonu pozivala pripadnike JLA v obkoljeni Ložnici k vdaji, ti pa so na pozive odgovorili s streljanjem. Kljub temu sta dva vojaka pozneje pobegnila iz skladišča in se vdala. Iz vojašnice Vojvode Mišiča v Mariboru je medtem proti Slovenski Bistrici odpeljal vojaški tovornjak s hrano za posadko vojašnice v Slovenj Gradcu ali Dravogradu (po drugih informacijah pa v Bistrico ali na Boč). Na odcepu za Poljčane so ga ustavili, voznika in sopotnika pa zajeli brez odpora. Poveljnik območnega štaba major Strehar je medtem brez uspeha prepričeval enoto JLA na Boču k vdaji (Ravbar, 2009, str. 309).

Slika 4: Helikopter MI - 8 (Ravbar, 2009, str. 309)

2. 3. 4 Osmi dan vojne za Slovenijo (četrtek 4. julij 1991)

Zaradi prejetih obvestil o napovedanem preboju blokade vojašnice ob podpori letalstva v napadih na objekte, ki niso bili v njeni neposredni bližini, so bile enote 79. območnega štaba TO v prvih jutranjih urah 4. julija v polni bojni pripravljenosti. TO v neposredni blokadi je morala menjati položaje in pripraviti ekipe za rušenje objektov v III. stopnjo, poveljniki vodov pa so določili posamezne cilje za konkretno ognjeno delovanje po kasarni. Težišče je bilo na ostrostrelski nevtralizaciji posadk na položajih vkopanih havbic in protiletalskih topov 30/2 »praga«. Minometni oddelki so orožja postavili v pripravljenost po vnaprejšnjih koordinatah in po radijski zvezi spremljali podatke o morebitnih popravkih. Streljanje je bilo dovoljeno samo v samoobrambi; ob morebitnem poskusu preboja blokade brez uporabe orožja pa so enote TO imele navodilo takoj onesposobiti čelno vozilo. Prepovedano pa je bilo streljati na vojake in starešine, ki bi brez orožja bežali čez ograjo. Pionirsko-diverzantski vod Pohorskega odreda je dobil ukaz, da ob morebitnem prodoru nasprotnika iz smeri Maribora brez predhodnega ukaza poveljnika zruši most v Zg. Polskavi v hipu, ko bo na njem prvo vozilo. Po preklicu ukrepov je morala biti na ukaz poveljnika polovica vojakov v enotah še naprej v pripravljenosti, preostali pa so počivali. Nato pa so se pripadniki 111. voda Oplotnica, 115. voda Pragersko in 235. Čete za ognjeno podporo izmenjevali tudi na kopanju. Tehnično osebje armade pa je še naprej ostalo na položaju in zagotavljalo neovirane zveze enotam TO, kar je hkrati sovražniku prikrilo dejstvo, da je objekt že zavzet (Ravbar, 2009, str. 312).

2. 3. 5 Skladišče orožja Zgornja Ložnica

Skladiščni kompleks pri Zgornji Ložnici, je na 27 hektarih površine in več deset podzemnih objektih hranil ogromne količine streliva. Zato je to strelivo postalo pomembno tudi za oborožitev TO. Ožjo blokado skladišča je izvajala 129. protidiverzantska četa pod poveljstvom Mirana Krušiča, širše območje pa je pred napadi iz zraka varovala 27. protiletalska baterija, ki je bila del baterije Impol. V noči iz 27. na 28. junij je ob blokadi skladišča prišlo do močnejšega medsebojnega obstreljevanja JLA in TO. 28. junija je TO razorožila tri stražarje in zasedla bližnjo ekonomijo Zgornja Ložnica. Zvečer istega dne je prišlo do ponovnega streljanja. TO se je predalo 7 stražarjev. 2. julija pa je prišel ukaz za dokončno zavzetje skladišča. Akcija je bila nujna saj je TO na Štajerskem primanjkovalo protiklepnega orožja. 2. julija okoli 14.30 je TO izvedla napad na skladišče. Po strelu iz ročnega raketometa v ostrešje stražarnice in po pozivanju k predaji, so se pripadniki JLA predali. Ob 16.00 je bilo skladišče popolnoma v rokah TO. Tisti večer, ob 19.00, se je začel odvoz orožja in opreme iz skladišča. Vso prevažanje je trajalo do 9. julija. V tem času je bilo prepeljanih 5000 ton minskoeksplozivnih sredstev. Operacijo je vodil poveljnik 79. območnega štaba TO vzhodnoštajerske pokrajine major Marjan Strehar, ki je za vse to pripravil tudi bojni načrt. Naročilo za izpraznjenje skladišča je prišlo iz Ljubljane, od republiškega sekretarja za obrambo. *»Oprema, ki smo jo v sedmih napornih nočeh prepeljali iz Ložnice, je imela izjemen psihološki učinek. Imeli smo občutek, da smo v TO končno sposobni enakovrednega kosa z JLA, ki je prihajala nad naše pripadnike z oklepnimi enotami. Menim, da je informacija o vdaji enote na Ložnici in polastitev opreme iz tega skladišča psihično dotolkla pripadnike JLA. Tega se takrat nismo v celoti zavedali,«* se je spominjal Strehar. Dejal je še, da so takrat pri praznjenju skladišča porabili več kot 20.000 litrov goriva, baterijskih vložkov za svetilke pa je zmanjkalo v radiju več deset kilometrov okrog Slovenske Bistrice: *»Zaradi možnosti iskrenja v skladiščih seveda ni elektrike, mi pa smo skladišča praznili samo v temi, saj smo se podnevi bali napada jugoslovanskih letal.«* V mesecih po osamosvojitveni vojni so popisano orožje vrnili nazaj v skladišča v Zgornji Ložnici. A ne vsega. Nekaj so ga hrvaški tovornjaki izvozili že s pohorskih vijugastih strmin. Zakaj je podal ukaz o razselitvi enega največjih skladišč JLA, ve le takratni sekretar za obrambo Janez Janša. Nekateri od vojakov, ki so pri izpolnjevanju ukazov sodelovali tako pri praznjenju kot pri poznejšem polnjenju skladišča, v ukazu ne vidijo razumnih namenov. Sploh če k temu prištejemo dogodke, ki so sledili (Karba, 2011).

Slika 5: Vstop v kompleks skladišča v Zgornji Ložnici. (Ravbar, 2009)

2. 3. 6 Telekomunikacijski center Boč

Na Boču je imela JLA telekomunikacijski center, podzemne prostore in protiatomsko zaklonišče. Varovalo naj bi ga 27 vojakov in častnikov JLA. Po drugih podatkih pa kar 50 pripadnikov JLA, razdeljenih na tri enote: stražarji, tehniki in obveščevalci. Deloma so bili uspešni že domačini saj so 30. junija skoraj dosegli predajo. Morala vojakov JLA je bila namreč že povsem na tleh. 2. junija sta letali JLA napadli televizijski stolp in telekomunikacijski center. Izstrelili sta več raket in izstrelkov. Rakete so zgrešile cilj in odletele na travnik pri naselju Podboč. 79. Območni štab Slovenska Bistrica je izvedel napad z minometom iz planšarskega doma na Boču. Nekaj izstrelkov je bilo poslanih v bližino objekta. Še isti dan so se pripadniki JLA vdali. Najprej so ujetnike nastanili v zbirnem centru Štatenberg, nato pa so jih pripeljali na policijsko postajo v Slovensko Bistrico (Ravbar, 2009, str. 314).

Slika 6: Poveljnik Branimir Strehar odstranjuje staro tablo Vojašnice Pohorskega bataljona

(Ravbar, 2009, str. 313)

2. 4 Obdobje po vojni

Z Brionsko deklaracijo je Slovenija uradno za tri mesece zamrznila osamosvajanje, dejansko pa je le še pospešila njegovo izvajanje. Predsedstvo Jugoslavije je 18. julija odločilo, da se JLA v treh mesecih z orožjem in opremo umakne iz Slovenije. Zadnji vojaki so Slovenijo skozi koprsko pristanišče zapustili v noči s 25. na 26. oktober. Prvič v dolgi zgodovini, da na slovenskih tleh ni bilo tujih čet. Pomembno vlogo pri pogajanju s Srbi za umik JLA je imel Janez Drnovšek. Prve države so medtem že priznale samostojno Slovenijo - pomembno je bilo zlasti nemško priznanje 19. decembra 1991 (veljati je začelo 15. januarja 1992). 15. januarja 1992 je slovensko državo priznala večina članic Evropske skupnosti, 22. maja 1992 pa je postala tudi 176. članica OZN-a (Žužek, 2011).

Osamosvojitvena vojna za Slovenijo je bila prvi oboroženi spopad v Evropi po koncu druge svetovne vojne. Vojna je zahtevala 76 žrtev: 19 na slovenskih strani, 45 na strani JLA, 12 tujih državljanov. Slovenska stran je imela 182 ranjenih, JLA pa 146. Enote TO so zajele 4.693 pripadnikov JLA in 252 pripadnikov zvezne milice oz. policije. JLA je imela v desetdnevnem spopadu uničenih ali poškodovanih 31 tankov, 22 oklepnih transporterjev, 172 transportnih vozil in šest helikopterjev (Žužek, 2011).

3. RAZISKOVALNI DEL

3. 1 Metode in materiali

Metodologija dela, ki smo jo uporabile pri pisanju naloge, je temeljila na **proučevanju in analiziranju pisnih virov** v zgodovinski literaturi in člankih objavljenih v spletni izdaji časnika Delo. V veliko pomoč pri razumevanju poteka desetdnevne vojne v Slovenski Bistrici nam je bil Zbornik občine Slovenska Bistrica III, Svet med Pohorjem in Bočem, ki je izšel leta 2009.

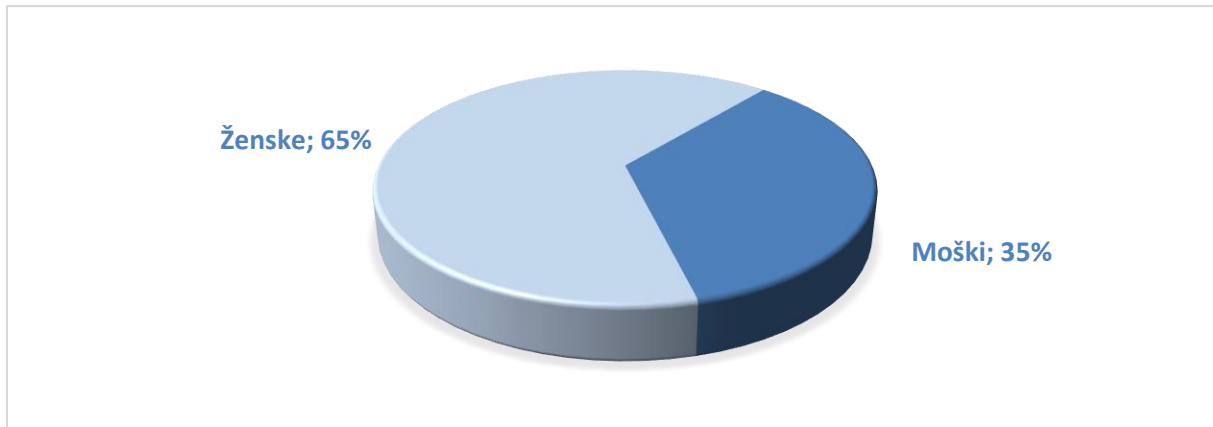
Z raziskovalno nalogo smo želele prikazati različno doživetje desetdnevne vojne za Slovenijo skozi oči različnih generacij. Zato smo raziskovalni del razdelile na dva dela. V prvem delu smo želele pridobiti pogled skozi oči naših vrstnikov. Za ta namen smo pripravile anketni vprašalnik ter uporabile **metodo anketiranja**. Vprašalnik so reševali učenci od 6. do 9. razreda Osnovne šole Pohorskega odreda Slovenska Bistrica. Z anketo smo žele izvedeti predvsem kako dobro učenci poznajo obdobje osamosvojitve Slovenije ter kakšen pomen pripisujejo dejstvu, da živimo v samostojni državi. Anketo so učenci reševali preko spleta. V veliko pomoč nam je bila brezplačna spletna stran za reševanje spletnih anket (<https://www.1ka.si>).

Za pridobitev pogled in doživljanja desetdnevne vojne za Slovenijo skozi oči starejše generacije smo uporabile **metodo intervjuva**. Ta nam je bila posebej priročna zaradi lažje dostopnosti do intervjuvancev v času epidemioloških ukrepov in omejitev. Intervjuvale smo namreč naše starše in stare starše. Starše kot predstavnike srednje generacije, ki je v obdobju desetdnevne vojne preživljala svoje otroške dni. Stari starši pa so v tem obdobju bili zaposleni ter so tudi aktivno sodelovali v desetdnevni vojni. Za ta pristop smo se odločile zaradi lažje poglobitve v tematiko ter možnosti postavljanja dodatnih vprašanj, česar pa anketa ne nudi na tak način kot bi si želele. Intervju smo zaradi epidemioloških omejitvenih ukrepov opravile z družinskimi člani. Zanimivo bi namreč bilo intervjuvati tudi učitelje in druge osebe, ki so v času vojne imele pomembnejše funkcije, saj bi tako lahko dobile širši vpogled v dogajanje v času desetdnevne vojne na območju občine Slovenska Bistrica.

Tako smo s pomočjo analize anketnega vprašalnika ter odgovorov, pridobljenih z intervjuji, prišli do različnih pogledov in doživljanj desetdnevne osamosvojitvene vojne v Sloveniji.

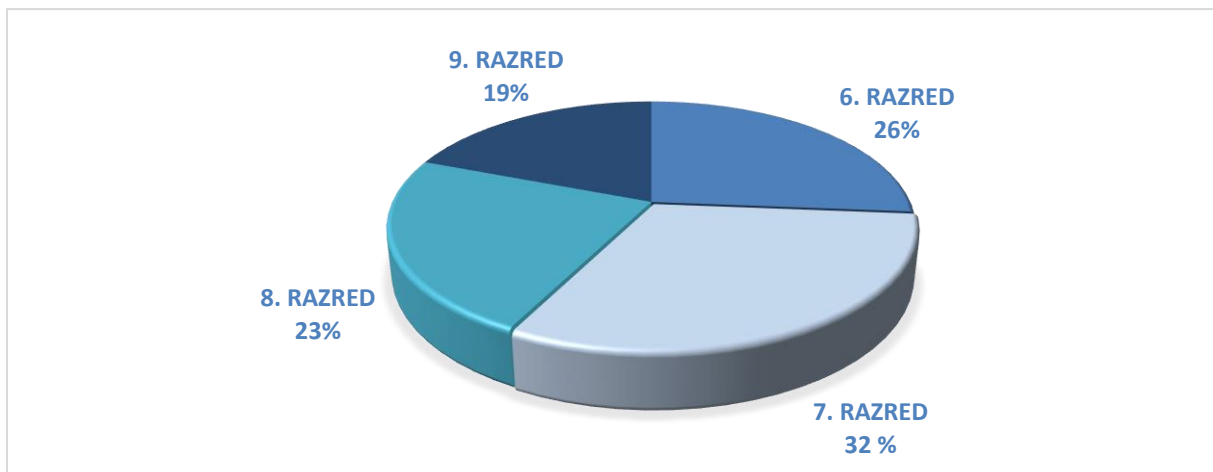
3. 2 Rezultati in razprava: Anketa

Anketiranci so bili učenci od 6. do 9. razreda Osnovne šole Pohorskega odreda Slovenska Bistrica. Skupno je anketo rešilo 77 učencev.

Slika 7: Spol anketirancev

Kot je razvidno iz slike 7, je v anketi sodelovalo 50 učenk in 27 učencev. Ker nas je bolj zanimala splošna opredelitev do problema in ne toliko do glede na spol, so v nadaljevanju predstavljeni podatki, ki smo jih pridobile iz skupne analize. Podatki torej niso analizirani glede na spol ali starost anketirancev prav zaradi ne reprezentativnosti vzorca.

Slika 8: Razred anketirancev

Največ anketirancev obiskuje 7. razred osnovne šole, po številu vrnjenih anket sledijo učenci 6. razreda, 8. razreda ter 9. razreda.

Tabela 1: Kdo je po tvojem mnenju najbolj zaslužen za osamosvojitve Slovenije?

	Število	V odstotkih %
POLICIJA	3	4
TAKRATNI POLITIKI	12	13
VOJSKA	26	35
LJUDSTVO	36	48
Skupaj	77	100

Le trije anketiranci menijo, da je za osamosvojitve Slovenije najbolj zaslužna policija. 13 % anketirancev je mnenja, da so bili najbolj zaslužni takratni politiki. 35 % anketirancev meni, da je bila za osamosvojitve Slovenije zaslužna vojska. 48 % anketirancev pa meni, da je bilo za osamosvojitve Slovenije najbolj zaslužno ljudstvo.

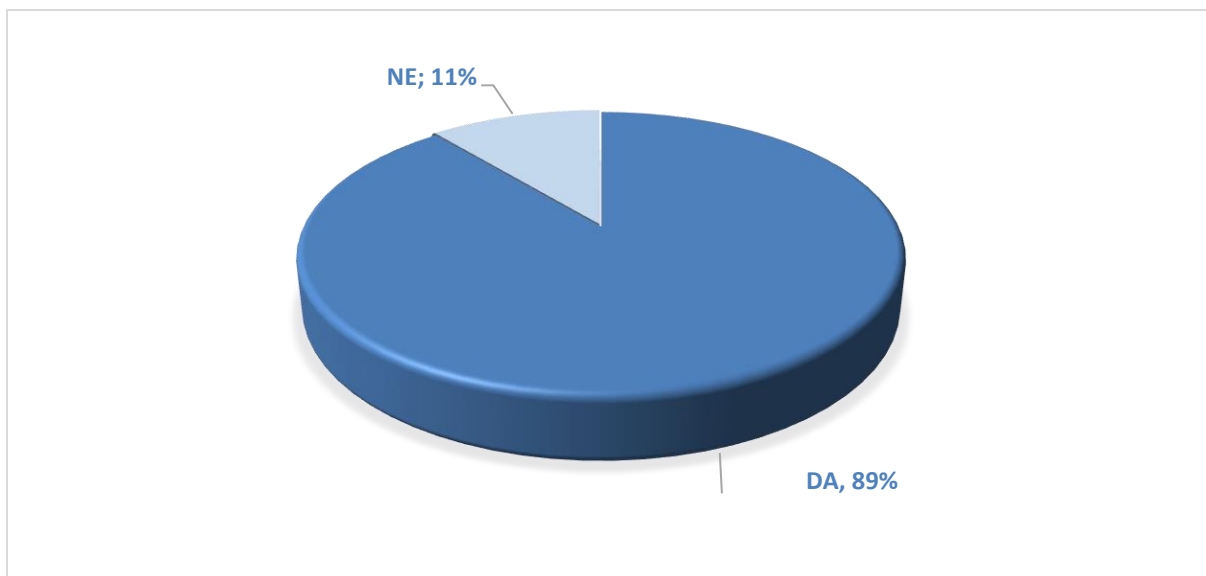
Iz Tabele 1 tako lahko razberemo, da so anketiranci največje zasluge za osamosvajanje pripisali ljudstvu. Le 4 % anketirancev meni, da je k temu pripomogla tudi policija. Menimo, da je takšno mnenje učencev nastalo pod vplivom sodobnih posnetkov (npr. *Infodrom*) ter dokumentarnih filmov, ki v glavnem prikazujejo složnost vojske in prebivalstva. Podobne fotografije lahko najdemo tudi v učbenikih pri predmetu Državljanstva in domovinska vzgoja ter etika v osnovni šoli. Redko kje pa je omenjena policija. Zato se mlajše generacije tudi ne zavedajo in niso seznanjene z dejstvom, da so k zmagi Slovenije v desetdnevni vojni prispevali vsi v zgornji tabeli navedeni akterji.

Tabela 2: Kje ste največ izvedeli o vojni za Slovenijo?

	Število	V odstotkih %
V ŠOLI	34	44
NA SPLETU	3	4
OD STARŠEV/STARIH STRAŠEV	40	52
Skupaj	77	100

44 % anketirancev je odgovorilo, da so o vojni za Slovenijo izvedeli v šoli. 9 % anketirancev je odgovorilo, da je največ o vojni za samostojno Slovenijo izvedelo na spletu/knjigah. Kar 48 % anketirancev pa je največ o vojni za samostojno Slovenijo izvedelo od staršev/starih staršev.

Odgovor na vprašanje »Kje ste največ izvedeli o vojni za Slovenijo?« ni presenetljiv, saj smo tudi same največ zanimivih dogodkov izvedele v zgodbah naših staršev in starih staršev, ki so to obdobje tudi dejansko doživljali. Podatki v Tabeli 2 nakazujejo na dejstvo, da se v šolah omenja desetdnevna vojna za Slovenijo ter osamosvojitveno obdobje, vendar zelo površno in mnogokrat se premalo poudarja pomen osamosvojitvenega dogajanja.

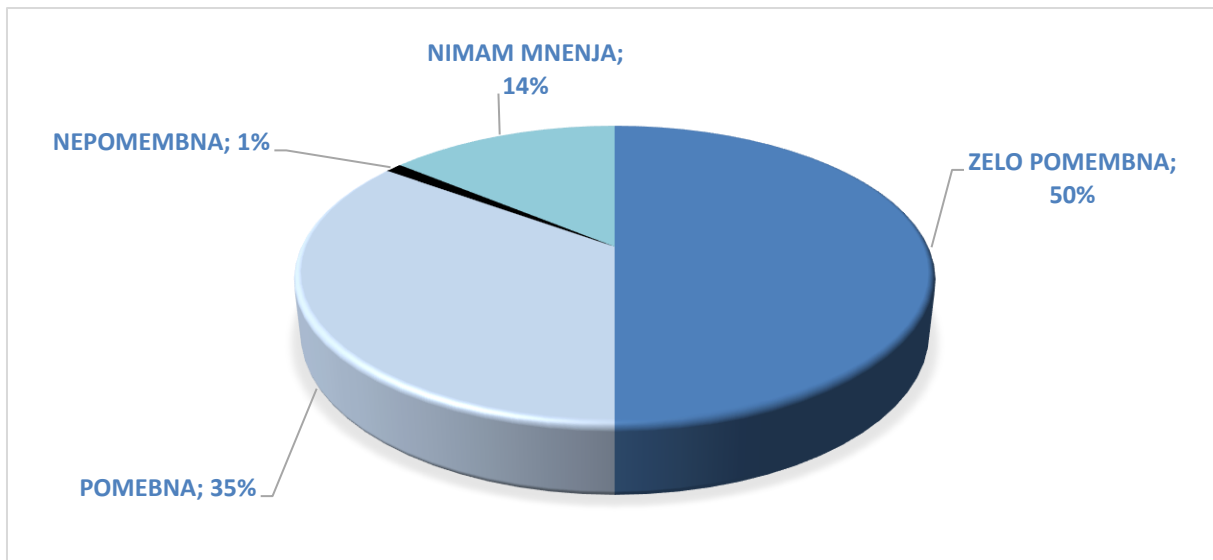

Slika 9: Ali je bila odločitev Slovenije za samostojno pot pravilna?

89 % anketirancev meni, da je bila pot za samostojno Slovenijo dobra ideja. 11 % anketirancev meni, da pot za samostojno Slovenijo ni bila dobra ideja. Anketiranci so morali na to vprašanje svoj odgovor tudi utemeljiti.

Iz zgornjega grafa je torej razvidno, da se večina anketirancev strinja z odločitvijo Slovencev za samostojno pot. Zanimiva je bila predvsem njihova utemeljitev. Večina jih je namreč odgovorila, da smo Slovenci s samostojnostjo dobili svoj uradni jezik, gospodarstvo ter ozemlje in neodvisnost od Jugoslavije. Takšna utemeljitev kaže na nek način poznavanje slovenske preteklosti v skupni Jugoslovanski državi, bodisi iz zgodb staršev, ki so se šoli učili cirilico in hrvaški jezik, bodisi iz šolskih klopi.

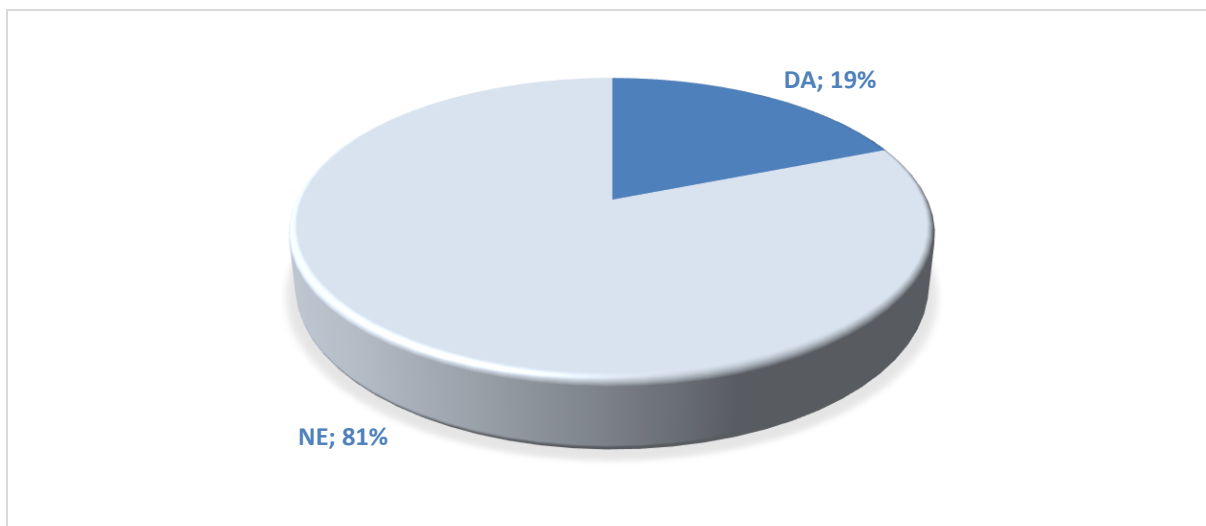
Pogosta je bila tudi utemeljitev »Ker si Slovenija to zasluži.« Takšna utemeljitev pa še poudarja naše sklepanje, da so mlajše, generacije ne glede na to, da osamosvojitvenih dogodkov niso doživljale, vseeno složne z odločitvijo starejše generacije, ki si je želela samostojno državo.

Slika 10: Kako pomembna je osamosvojitve Slovenije za njeno zgodovino?

50 % anketirancev meni, da je osamosvojitveno obdobje v zgodovini Slovenije zelo pomembno. 35 % anketirancev je mnenja, da je pomembna. Kar 14% nima nobenega mnenja o pomembnosti osamosvojitve Slovenije v zgodovini Slovenije, medtem ko jih 1% meni, da je nepomembna.

Iz grafa, ki ga prikazuje Slika 10 lahko razberemo, da je za 85 % učencev osamosvojitve Slovenije pomemben ali zelo pomemben zgodovinski mejnik. Tako lahko sklepamo, da tudi mlajše generacije spoštujejo in cenijo preteklost naše države.

Slika 11: Ali veste o čem je odločal plebiscit

Z vprašanjem »Ali veste o čem je odločal plebiscit?« ter »Za katere osebe si že slišal/a?« smo želele preveriti poznavanje tega dela slovenske zgodovine. Plebiscit namreč predstavlja enega ključnih dosežkov, kjer se je skoraj večina prebivalstva na ozemlju Republike Slovenije izrekla za samostojno državo. Od takrat naprej slovensko prebivalstvo ni bilo tako enotno pri nobenem referendumu, volitvah ali glede drugega političnega vprašanja. Prav zato se nam zdi, da je poznavanje besede plebiscit sodi k splošni razgledanosti. Iz grafa (Slika 11) lahko razberemo, da kar 81 % učencev ne ve o čem je odločal plebiscit. Odgovor tako nakazuje na premalo obravnavano tematiko v šoli. V šoli se sicer redno ob državnih praznikih spominjamo nastanka naše države, vendar se pri rednem pouku premalo podrobno obravnava osamosvojitveno obdobje, učencem pa je pomen osamosvojitvenega obdobja ter moč in složnost, ki so jo imeli Slovenci takrat, predstavljen le površno.

Tabela 3: Za katere osebe si že slišal/a?

	Število	V odstotkih %
ANTON KRKOVIČ	1	1
MILAN KUČAN	4	5
JOŽE PUČNIK	6	8
JANEZ JANŠA	61	79
JANEZ DRNOVŠEK, LOJZE PETRLE, FRANCE BUČAR, IVAN OMAN	0	0
NOBENO	5	7
Skupaj	77	100

Pri vprašanju »Za katere osebe si že slišal/a?« nas je zanimalo ali učenci poznajo politično ozadje osamosvajanja. Naštete so imeli nekatere politične osebe, ki so jih morali označiti, če so jim bile poznane. Največ anketirancev, kar 79%, je že slišalo za Janeza Janšo, sledi Jože Pučnik z 8%, Milan Kučan s 5% in Anton Krkovič z 1%. Nobeden od anketirancev še ni slišal za Janeza Drnovška, Lojzeta Petrleta, Franca Bučarja ali Ivana Omana. 7% anketirancev še ni slišalo za prav nobeno zgoraj navedeno osebo. Iz tega lahko sklepamo, da učenci sicer poznajo politično dogajanje, vendar veliko bolj iz sedanjosti kot pa iz osamosvojitvenega obdobja. Tako jim je verjetno politik Janez Janša najbolj poznan zaradi aktualnega predsedovanja vladi in pojavljanja v medijih. Med tem, ko so ostali politiki sicer omenjeni v zgodovinskem učbeniku v 9. razredu, vendar se jih omenja zgolj površno.

Iz odgovorov na zadnja dva vprašanja lahko sklepamo, da mlajša generacija, ki je opravila anketo sicer pripisuje osamosvojitvi Slovenije velik pomen, vendar ne deli zanosa in navdušenja ter poznavanja problematike s starejšo generacija. Večina anketirancev tako ne pozna niti osnovnih pojmov in najpomembnejših političnih osebnosti, povezanih z osamosvojitvijo. Kljub temu pa jih večina danes ceni in spoštuje, dejstvo, da so se rodili v samostojni državi.

3.3 Rezultati in razprava: Intervju

Za pridobivanje podatkov, s katerimi bi dobile podrobnejši vpogled v dogodke okrog osamosvojitvene vojne skozi perspektivo starejše generacije, smo uporabile metodo intervjuva. Za ta pristop smo se odločile zaradi lažje poglobitve v tematiko ter možnosti postavljanja dodatnih vprašanj, česar pa anketa ne nudi na tak način kot bi si želele. Intervju smo zaradi epidemioloških omejitvenih ukrepov opravile z družinskimi člani. Zanimivo bi namreč bilo intervjuvati tudi učitelje in druge osebe, ki so v času vojne imele pomembnejše funkcije, saj bi tako lahko dobile širši vpogled v dogajanje v času desetdnevne vojne na območju občine Slovenska Bistrica.

V intervjuju je sodelovalo 10 oseb. 5 oseb je bilo predstavnikov srednje generacije, ki so v času desetdnevne vojne preživljali mladost, ter 5 oseb, ki so v tem času bile zaposlene in tudi aktivno sodelovale v vojni za Slovenijo.

V intervjuju nas je zanimalo predvsem dogajanje pred, med in po osamosvojitveni vojni. Zaradi obsežnosti so celotni intervjuji objavljeni v prilogi B, C in D. V nadaljevanju pa predstavljamo povzetek in nekatere ugotovitve.

Slika 12: Počutje intervjuvancev v obdobju desetdnevne vojne za Slovenijo

V sliki 12 je prikazano splošno počutje intervjuvancev, ki so doživeli desetdnevno vojno na lastni koži. Počutje in doživljanje je bilo pri vseh enako, ne glede na to kateri generaciji so pripadali. Vsi so ta čas opisali kot obdobje zaskrbljenosti in napetosti, ki se je zaključilo z veseljem ob koncu vojne in ponosom, da jim je s skupnimi močmi uspelo ubraniti samostojnost in neodvisnost lastne države.

Predstavniki srednje generacije so bili: ga. Marjetka Klančnik Kropf, g. Bojan Gornik, ga. Mateja Kamenšek Gornik, ga. Darja Polanc Novak in Ga. Monja Sobočan. Ti so v obdobju desetdnevne vojne imeli od 10 do 15 let.

Ga. Marjeta Klančnik Kropf je obdobje pred vojno opisala tako: *»Spomnim se dneva, ko je Slovenija razglasila samostojnost. Bil je 26. junij 1991. Cel dan smo na travniku spravljali seno in zvečer, ko smo utrujeni posedeli pod jablano sta nas zelo nizko pod nebom preleteli dve vojaški letali. Glasen hrup mi je vzbudil nelagodni občutek. Pri poročilih smo vsi spremljali dogajanje iz Ljubljane in še danes se rada spomnim besed prvega predsednika Slovenije g. Milana Kučana »Nocoj so dovoljene sanje, jutri je nov dan«. Tistega večera so že vsi odrasli vedeli, da Jugoslovanska armada ne bo mirno zapustila Slovenije.«* (celoten intervju je objavljen v prilogi B)

Takrat so otroci ravno pričeli z poletnimi počitnicami, ki so se začele vse prej, kot pa brezskrbno. Zaradi zmede in preteče nevarnosti, so tistim, ki so živeli v samem centru Slovenske Bistrice, starši omejili gibanje in so zato morali biti ves čas v bližini doma. Otroci so takratno obdobje doživljali zelo stresno tudi zaradi alarmnih signalov, cestnih zapor ter vojakov z orožjem. Vse to so bili še nikdar videni prizori. Veliko lažje so to obdobje prenašali otroci, ki so živeli na podeželju, saj so jim bili ti prizori prihranjeni. Zavedali so se, da se dogaja nekaj velikega. Ob spremljanju poročil po televiziji in radijskih sprejemnik ter iz pogovorov med odraslimi, so bili z dogajanjem tudi seznanjeni. Vedeli so, da so njihovi sovražniki jugoslovanski vojaki, ki ne želijo, da se Slovenija odcepi. Zato so do pripadnikov TO čutili naklonjenost.

Prav vsem intervjuvancem so v spominu najbolj ostale sirene, ki so opozarjale na nevarnost napada. Takrat so se zatekli v bližnja zaklonišča in s seboj vzeli le najnujnejše stvari. Nekaterim so preglavice delali tudi starejši družinski člani, ki niso verjeli v vojno in se niso želeli zateči v zaklonišča. Mlajši generaciji, takratnim otrokom, so ta nenadna opozorila predstavljala tudi na nek način dogodivščino, saj so zaklonišča bila nek »nov« prostor, ki so ga lahko raziskali. Po nekaj dneh vojne se je veliko ljudi zateklo tudi na podeželje k sorodnikom, da bi se umaknili pred neposrednimi vojaškimi spopadi, ki so jih pričakovali zaradi vojašnice v Slovenski Bistrici, ki je bila še vedno pod poveljstvom JLA.

Predstavniki starejše generacije so bili: ga. Marija Klančnik, g. Milan Kamenšek, ga. Dragica Kamenšek, ga. Anica Polanc in G. Danilo Polanc. Ti so v obdobju odcepitve Slovenije od Jugoslavije že imeli svoje družine in bili tudi aktivno vpleteni v vojno dogajanje.

V družini Klančnik so bili v vojno dogajanje tudi neposredno vpeti (celoten intervju je objavljen v Prilogi B). Takrat je bilo življenje na vaseh zelo težavno, ceste so bile slabe, še neasfaltirane, ... Ljudje niso imeli toliko avtomobilov kot danes in življenje na Pohorju je bilo kar težko. Nedolgo pred vojno na Pohorju še ni bilo razvejane telefonske mreže, poštar je nosil pošto po hišah samo ob določenih dnevih in ne vsak dan, kot danes. Zato so imeli na domu družine Klančnik radijsko postajo za široko območje Koblja, Nadgrada, Kota na Pohorju, Modriča in ostalih vasi. Za postajo je bila zadolžena ga. Marija Klančnik. Radijsko postajo so takrat postavili, da so bili povezani z občino in njenim dogajanjem v primeru, če bi prišlo do sabotaž ali do prekinitev telefonskih linij. Radijsko postajo so večkrat uporabili tudi za potrebe orožnih vaj. Člani mobilizacijske komisije so morali sklicati vse kurirje oziroma toliko kurirjev kot je bila potreba pri posamezni nalogi in poskrbeti za izvedbo vsega naročenega. Naloga kurirjev je bila da so na štabu prevzeli pozive, ki so jih prejeli iz Slovenske Bistrice in jih osebno vročiti tistim vojaškim obveznikom, za katere so pozive dobili. Ti so se potem morali javiti na zbornem mestu, kot jim je pisalo v pozivu.

Tudi v družine Kamenšek so neposredno sodelovali v desetdnevni vojni za Slovenijo. G. Milan Kamenšek je kot načelnik civilne zaščite (v nadaljevanju CZ) za Pragersko varoval železniško postajo Pragersko. Ga. Dragica Kamenšek pa je bila zaposlena v kantini v vojašnici v Slovenski Bistrici, ki je takrat bila pod vodstvom JLA. To je pomenilo, da je tudi vodstvo vojašnice imelo sestavo njihovih ljudi

iz JLA, ki so potem čez noč postali nasprotniki, sovražniki. Večina intervjuvancev je omenila prav to nasprotje in hitrost menjavanja dogodkov. Saj so vojaki en dan še sodelovali, čez noč pa postali nasprotniki in bežali iz vojašnice tudi preko ograj. Večina vojakov, ki so bili slovenske narodnosti se je namreč nemudoma priključila TO in zbežala iz vojašnice, kjer je bilo poveljevanje v rokah JLA.

Starejša generacija se je bala najhujšega, vojne. Saj so bili po pripovedovanju staršev, ki so bili v partizanih v drugi svetovni vojni, še vedno prestrašeni od grozot, ki so jim jih pripovedovali. Vsi intervjuvanci so zatrdili, da so bile to najhujše spremembe, ki so jih doživeli. Vse se je namreč zgodilo zelo hitro in je za s seboj prineslo tudi veliko novosti. Predvsem novo, okolje in zaposlitev, nove razmere, veliko strahu pred napadi vojakov nasprotnika – to je JLA, za katero so vedeli, da je zelo dobro oborožena in ima v Slovenski Bistrici zelo veliko možnosti napadov in poboja ljudi, a se na srečo nič od tega ni zgodilo.

Dnevi in leta, ki so sledila osamosvojitvi so kljub zavedanju, da je bila neodvisnost Slovenije mednarodno priznana, minevala v napetosti. Slovenci so namreč ves čas spremljali dogajanje v sosedski državi Hrvaški, kjer pa se osamosvojitvene težnje niso končale »le« v desetih dneh. Tam se je vojna začela kot spopad med hrvaškimi obrambnimi silami in JLA, ki je želela preprečiti razpad Jugoslavije po tem, ko je Hrvaška skupaj s Slovenijo razglasila samostojnost. Ker je na Hrvaškem živelo veliko Srbov, ki niso želeli živeti v neodvisni Hrvaški, so ustanovili državo Republiko Srbsko Krajino, ki jo je politično in vojaško podpiral Beograd. Vojna se je nadaljevala v krvav medetnični spopad med Hrvati in Srbi in je trajala od leta 1991 – 1995. Prav zaradi neposredne bližine so se tudi Slovenci bali maščevanja JLA in živeli še nekaj let v napetostih. K sreči je spretna slovenska politika uspela zagotoviti mednarodno priznanje ter okrepiti moč Slovenije kot nove države in si pridobiti nove zaveznike na poti k uveljavljanju demokratične ureditve.

4. ZAKLJUČEK

Pomembna prelomnica v zgodovini Jugoslavije, je bila smrt njenega karizmatičnega voditelja Josipa Broza Tita. Prav njegova osebnost je povezovala tako veliko državo. Po njegovi smrti pa je Jugoslavija počasi začela propadati. Sledilo je obdobje, ko so na oblast prišli ljudje, ki Jugoslavije kot skupnosti niso znali več vodili. Spoznale smo, da Slovenija sprva sicer ni stremela po osamosvojitvi, vendar pa je tok dogodkov v sledečih letih Slovencem omogočil oblikovanje lastne države.

V Sloveniji so se težnje po osamosvojitvi pojavile že kmalu po smrti Josipa Broza Tita, ko so slovenski narod in politika začeli še bolj čutiti prikrajšanost na različnih področjih (političnem, gospodarskem, finančne, športnem, kulturnem, izobraževalnem,...). Tako so 8. maja 1989 slovenski politiki z Majniško deklaracijo zahtevali suverenost države in svobodno odločanje o zakonih ter zunanjih zadevah. Zapisana je bila tudi Temeljna listina (22. junij 1989), v kateri so zahtevali demokratično državo, ki pa bi bila federativno urejena. Med zgodovinsko pomembne dokumente lahko uvrstimo deveti amandma, s sprejemom katerega se je lahko država po lastni volji združevala in razdruževala od Socialistične federativne republike Jugoslavije. Dokument je omogočil odcepitev Slovenije od Jugoslavije. S sprejetjem Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter Deklaracije o neodvisnosti je lahko bila formalno razglašena državna samostojnost, neodvisnost Slovenije pa je bila uradno razglašena 26. junija 1991 na Trgu republike v Ljubljani. Slovenci so z vztrajnostjo in željami po državi, v kateri bodo samostojno odločali, uspeli uresničiti idejo o državi Sloveniji.

S pomočjo štirih zastavljenih hipotez smo poskušale osvetliti obdobje desetdnevne vojne za Slovenijo skozi oči različnih generacij. Za raziskovalno skupino smo si izbrale tri različne generacije. Naši sovrstniki so predstavljali pogled mlajše generacije, ki je od desetdnevne vojne že časovno oddaljena, saj osamosvojitvenega procesa ni doživljala in se je rodila v že neodvisni, mednarodno priznani, demokratični in varni državi. Njihov pogled smo raziskale s pomočjo metode anketiranja. Za vpogled v doživljanje same desetdnevne vojne pa smo z metodo intervjuja intervjuvale naše starše in stare starše, ki so vojno tudi neposredno doživeli. Nekateri so bili v njej tudi aktivno udeleženi. Zavedamo se, da je takšen način raziskovanja pomanjkljiv, saj smo uporabile premajhen vzorec, ki ne more biti reprezentativen. Tako podanih hipotez ne moremo stoddostno potrditi ali zavreči. Kljub temu pa menimo, da lahko s pomočjo podatkov pridobljenih z anketiranjem in intervjujem sklepamo o splošnem doživljanju desetdnevne vojne za Slovenijo.

Prvo hipotezo, da se učenci o samostojnosti Slovenije večinoma naučijo doma, lahko potrdimo. Anketiranci so namreč v anketi v večini označili, da so o tem obdobju največ izvedeli doma. Njihov odgovor nas ni presenetil, saj smo tudi same največ zanimivih dogodkov izvedele v zgodbah naših staršev, ki so to obdobje tudi dejansko doživljali. Tudi same smo kot učenke zasledile, da se o samostojnosti in odvisnosti države v šoli sicer veliko pogovarjamo predvsem v času državnih proslav. Premalo pa se omenja sam boj Slovencev za neodvisno državo ter poudarja povezanost vseh – ljudi, policije, vojske in politike, v osamosvojitvenem procesu.

Drugo hipotezo, da starejša generacija, ki je desetdnevno vojno tudi izkusila, bolj ceni samostojno državo smo ovrgle. V intervjuju smo sicer ugotovile, da starejše generacije bolj spoštujejo, so bolj ozaveščene, čutijo večji ponos do samostojne Slovenije. Vsi sodelujoči v intervjuju menijo, da jim je življenje v samostojni Sloveniji boljše ter da so boljši tudi pogoji za življenje,... Za ljudi je bila osamosvojitvena vojna namreč tragičen dogodek, ki jih je navdajal s strahom, negotovostjo, saj niso vedeli kaj se bo zgodilo, vendar so na koncu občutili veselje in ponos, saj so dosegli svoj cilj samostojno Slovenijo. Prav zaradi te neposredne povezanosti tudi močno cenijo in spoštujejo dejstvo, da živijo v samostojni in neodvisni državi. Prav to spoštovanje in zavedanje dejstva, da imamo samostojno državo pa smo opazile tudi pri mlajši generaciji. Predvsem v njihovi utemeljitvi vprašanja »*Ali se je Slovenija pravilno odločila za samostojno pot?*«. Najpogostejša utemeljitev je namreč bila, da si Slovenija to zasluži in da smo s tem dobili slovenski jezik, svoj prostor ter postali neodvisni od drugih. Takšna utemeljitev pa nakazuje na zavedanje mlajše generacije o pomenu slovenske samostojnosti ter kaže na dejstvo, da tudi mladi cenijo in spoštujejo boj predhodnih generacij, zaradi katerega smo se lahko rodili kot slovenski državljani.

Tretjo hipotezo, da vse generacije menijo, da je bila odločitev Slovenija za samostojno pot pravila smo potrdile. Tako anketiranci kot intervjuvanci so skoraj večinsko pritrdili odločitvi Slovenije za samostojno pot. Intervjuvanci so celo z aktivnim sodelovanjem neposredno pripomogli k samostojnosti Slovenije. Mlajše generacije so, ne glede na to, da osamosvojitvenih dogodkov niso doživljale, vseeno složne z odločitvijo starejše generacije, ki si je želela samostojno državo. Večina jih je tudi imela enako mnenje, da je bilo najbolj zaslužna takratna slovenska vojska in ljudstvo.

Z raziskovalno nalogo smo tako prišle do sklepa, da imajo mlajše generacije sicer res manj obsežno znanje o osamosvojitvi, o plebiscitu, o takratnem zgodovinskem in političnem dogajanju. Kljub vsemu pa si vse generacije delijo skupen pogled na desetdnevno vojno. Ne glede na spol ali starost vsi občutimo **veselje, ponos in spoštovanje, da živimo v samostojni, neodvisni in demokratični državi Sloveniji**. Ker pa zadnje čase zavest o enotnosti nekako blede, ne samo v političnem dogajanju, temveč tudi med ljudmi, sem nam zdi ta raziskovalna naloga zelo primerna za ponovno obuditev skupne vneme, sloge ter moči, ki jo premoremo le združeni kot narod. Šele takrat, ko bomo stopili skupaj tako, kot so to storili naši predhodniki na plebiscitu, bomo skupaj lahko premagali vse ovire, ki nas bodo želele ustaviti v prihodnosti. Če smo si takrat uspeli izboriti novo državo, potem verjamemo in vemo, da si **bomo skupaj naredili boljšo prihodnost**.

5. VIRI IN LITERATURA

- Albreht, M. (2011). Plebiscit o samostojnosti – čas največje politične enotnosti. *Na Delo – spletna izdaja*. Pridobljeno 15. februarja 2021 s <https://old.delo.si/novice/politika/plebiscit-o-samostojnosti-cas-najvecje-politice-enotnosti.html>
- Armbrust. (b. d.). V *Wikipedija, spletna enciklopedija*. Pridobljeno 15. februarja 2021 s <https://sl.wikipedia.org/wiki/Armbrust>
- Dekič, M. (2012). Zunanjepolitični aspekti slovenske osamosvojitve: Diplomaska naloga. *Filozofska fakulteta Univerze v Maribora*. Pridobljeno 19. decembra 2020 s <https://dk.um.si/Dokument.php?id=51731>
- Demos. (b. d.). v *Wikipedija, prosta enciklopedija*. Pridobljeno 19. decembra 2020 s <https://sl.wikipedia.org/wiki/DEMOS>
- Homovec, N. (2013). Nastanek Republike Slovenije: Seminarska naloga. Pridobljeno 19. decembra 2020 s <https://osrakek.si/wp-content/uploads/2013/11/SEMIMARSKA-NALOGA-NASTANEK-REPUBLIKE-SLOVENIJE-popravljena.pdf>
- Josip Broz – Tito. (b. d.) V *Wikipedija, spletna enciklopedija*. Pridobljeno 17. februarja 2021 od https://sl.wikipedia.org/wiki/Josip_Broz_-_Tito
- Karba, D. (2011). Strelivo iz skladišč JLA v Ložnici začetek trgovanja z orožjem? *Na Delo – spletna izdaja*. Pridobljeno 23. novembra 2020 s <https://old.delo.si/novice/slovenija/strelivo-iz-skladisc-jla-v-loznici-zacetek-trgovanja-z-orozjem.html>
- M80 Zolja. (b. d.) V *Wikipedija, spletna enciklopedija*. Pridobljeno 15. februarja 2021 s https://sl.wikipedia.org/wiki/M80_Zolja
- Majniška deklaracija. (b. d.). V *Wikipedija, spletna enciklopedija*. Pridobljeno 15. februarja 2021 s [https://sl.wikipedia.org/wiki/Majni%C5%A1ka_deklaracija_\(1917\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Majni%C5%A1ka_deklaracija_(1917))
- Maljutka. (b. d.). V *Wikipedija, spletna enciklopedija*. Pridobljeno 15. februarja 2021 s <https://sl.wikipedia.org/wiki/Maljutka>
- Ravbar, M. (2009). Svet med Pohorjem in Bočem. *Zbornik občine Slovenska Bistrica III* (str. 308-314). Kranj: Zavod za kulturo Slovenska Bistrica
- Roudi, B. (2008). *Osamosvojitve Slovenije: Raziskovalni projekt*. Pridobljeno 5. decembra 2020 s http://www.zrss.si/gradivozauciteljezgodovine/Raziskovalni_projekt_Osamosvojitvev_Slovenija
- Slovenija. (b. d.). V *Wikipedija, spletna enciklopedija*. Pridobljeno 19. decembra 2020 s <https://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenija>
- Slovenska osamosvojitvena vojna. (b. d.). V *Wikipedija, spletna enciklopedija*. Pridobljeno 27. oktobra 2020 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenska_osamosvojitvena_vojna ;
- Slovenska vojska. (b. d.). V *Wikipedija, spletna enciklopedija*. Pridobljeno 23. novembra 2020 s https://sl.wikipedia.org/wiki/79._obmo%C4%8Dni_%C5%A1tab_Slovenske_vojske

Žužek, A. (2011). Pred 21 leti se je Slovenija odločila za samostojnost. *Na RTV SLO*. Pridobljeno 15.

februarja 2021 s <https://www.rtvlo.si/slovenija/pred-21-let-se-je-slovenija-odlocila-za-samostojnost/273168>

PRILOGA A – ANKETNI VPRAŠALNIK

1. SPOL (obkroži): M Ž
2. Kateri razred obiskuješ? (Obkroži) 6. razred
7. razred
8. razred
9. razred
3. Se ti zdi, da je bila odločitev o izstopu iz Jugoslavije dobra ideja (obkroži)? DA NE

Zakaj?

4. Kako pomembna je osamosvojitve Slovenije v zgodovini Slovenije? Obkroži.
 - a. Zelo pomembna
 - b. Pomembna
 - c. Nepomembna
 - d. Nimam mnenja
5. Od koga ste največ izvedeli o vojni za Slovenijo? Obkroži.
 - a. V šoli
 - b. Na spletu/v knjigah
 - c. Od staršev/starih staršev
 - d. Drugo
6. Kdo je po tvojem mnenju najbolj zaslužen za osamosvojitve Slovenije? Obkroži.
 - a. Policija
 - b. Takratni politiki
 - c. Vojska
 - d. Ljudstvo
7. Se ti zdi, da bi bolje živeli v Jugoslaviji? Obkroži. DA NE
8. Ali veste o čem je odločal plebiscit? Obkroži. DA NE
9. Vas je strah, da bi se podobna vojna spet ponovila v prihodnosti? Obkroži.
DA NE
10. Obkroži osebe za katere si že slišal/a:
 - a. Jože Pučnik
 - b. Milan Kučan
 - c. Janez Janša
 - d. Janez Drnovšek
 - e. Lojze Petrle
 - e. Lojze Petrle
 - f. France Bučar
 - g. Ivan Oman
 - h. Anton Krkovič

PRILOGA B – INTERVJU 1

SODELUJOČI: ga. Marjetka Klančnik Kropf, ga. Marija Klančnik

Kakšne so bile razmere v času pred vojno:

Marija Klančnik: Že pred vojno sem bila zelo aktivna v naši Krajevni skupnosti (v nadaljevanju KS) Kebelj. Takrat je bilo življenje zunaj v vaseh zelo težavno, ceste so bile slabe, še neasfaltirane, ... Ljudje niso imeli toliko avtomobilov kot danes in življenje na Pohorju je bilo kar težko. Nedolgo pred vojno na Pohorju še ni bilo razvejane telefonske mreže, poštar je nosil pošto po hišah samo ob določenih dnevih in ne vsak dan, kot danes, ... Pri nas doma smo imeli za široko območje Koblja, Nadgrada, Kota na Pohorju, Modriča in ostalih vasi radijsko postajo, za katero sem bila zadolžena jaz. To radijsko postajo je pri nas postavil takratni Oddelek za obrambo, ki je imel sedež na občini Slovenska Bistrica. Telefon je imela takrat samo Osnovna šola Kebelj in ravnatelj v učiteljskem bloku g. Rudi Levart. Radijsko postajo so takrat postavili, da smo bili povezani z občino in njenim dogajanjem v primeru, če bi prišlo do sabotaj ali do prekinitve telefonskih linij. Spomnim se, da smo radijsko postajo večkrat uporabili za potrebe orožnih vaj. Nekajkrat pa smo za vaščane preko radijske postaje poklicali zdravnika ali veterinarja. Ko se je začela 10-dnevna vojna za Slovenijo smo že imeli hišni telefon, a radijska postaja je bila se vedno aktualna.

Za kaj ste še bili zadolženi v svojem kraju?

Marija Klančnik: Vsaka občina je imela organizirano civilno zaščito (v nadaljevanju CZ), narodno zaščito, Socialistično zvezo, TO, rdeči križ (v nadaljevanju RK) in druge organizacije. Jaz sem bila predsednica socialistične zveze v naši KS Kebelj. KS je delovala na način, da je predsednik društva RK s člani deloval za cilje društva, nekdo je bil zadolžen za CZ in je povezoval člane društva in izdelal načrt, kako ravnati v primeru naravnih in drugih nesreč. Vsaka KS je imela tudi narodno zaščito. Ta je imela svojega predsednika in člane ter izdelan svoj načrt, kako ravnati v primeru vojne. Vsaka KS je torej imela izdelan obrambni načrt, kako zaščititi svoje krajanje in strateške točke (imenovale so se vitalne točke) v primeru vojne. Vitalne točke v naši KS so bila vsa vodna zajetja, mostovi, stolp na Rogli, OŠ, skladišče municije v kamnolomu Cezlak. V drugih večjih krajih je bilo teh vitalnih točk več. V času vojne smo organizirali straže vaščanov in 24 ur na dan varovali vitalne točke. V naši KS Kebelj sem jaz bila določena tudi za predsednico mobilizacijske komisije.

Kaj so bile naloge mobilizacijske komisije?

Marija Klančnik: Komisija je imela poleg mene še dva člana. To je bil tvoj dedi Anton Klančnik in moja prijateljica Danica Korošec, takratna učiteljica na OŠ Kebelj. V mobilizacijske načrtu so bili določeni tudi kurirji. To so bili starejši moški, ki niso bili več vojaški obvezniki in so imeli neka prevozna sredstva. Takrat še ni bilo toliko avtomobilov in so nekateri kurirji imeli le mopede. Naloge mobilizacijske komisije so bile, da smo se po predhodnem pozivu preko radijske postaje ali telefona morali takoj zbrati v štabu (tako se je to takrat imenovalo). Štab je bil v OŠ na Koblju. Tam je bil v trezorju shranjen obrambni načrt. En izvod načrta pa je bil na občini v Slovenski Bistrici. V načrtu so bili navedeni kurirji. Člani mobilizacijske komisije smo morali sklicati vse kurirje oziroma toliko kurirjev kot je bila potreba pri posamezni nalogi in poskrbeti za izvedbo vsega naročenega. Naloga kurirjev je bila da so na štabu prevzeli pozive, ki smo jih prejeli iz Slovenske Bistrice in jih osebno vročili tistim vojaškim obveznikom, našim vojakom, za katere smo pozive dobili in ki so se potem morali javiti na zbornem mestu, kot jim je pisalo v pozivu. Poziv se je imenovalo pismo, ki ga je prejel vojak. V njem je dobil navodilo, kje in kdaj se mora javiti.

Kaj se je dogajalo v dneh pred vojno. Česa se spomnite?

Marjetka Klančnik Kropf: Pri nas doma je bilo vedno živahno. Oba starša sta izhajala iz velikih, povezanih družin zato smo imeli polno obiskov in vedno sem z zanimanjem poslušala, o čem se pogovarjajo odrasli. Z nami je živela tudi stara mama, ki je vsak dan gledala poročila in spremljala dogajanje doma in po svetu. Glede na vse to sem bila kar dobro obveščena. Spomnim se pričakovanja pred plebiscitom o samostojnosti Slovenije in velikega veselja med ljudmi, ki so ga prinesli rezultati. Spomnim se tudi, da sem si zelo želela, da bi tudi sama že imela volilno pravico. Vsi so s ponosom govorili o rekordni volilni udeležbi in enotni odločitvi državljanov za samostojnost. Meseci, ki so sledili so bili vse bolj napeti, odrasli so večkrat šepetali in pri poročilih je bilo veliko slabih novic o dogajanju v Beogradu. Spomnim se dneva, ko je Slovenija razglasila samostojnost. Bil je 26. junij 1991. Cel dan smo na travniku spravljali seno in zvečer, ko smo utrujeni posedeli pod jablano sta nas zelo nizko pod nebom preleteli dve vojaški letali. Glasen hrup mi je vzbudil nelagoden občutek. Pri poročilih smo vsi spremljali dogajanje iz Ljubljane in še danes se rada spomnim besed prvega predsednika Slovenije g. Milana Kučana »Nocoj so dovoljene sanje, jutri je nov dan«. Tistega večera so že vsi odrasli vedeli, da Jugoslovanska armada ne bo mirno zapustila Slovenije.

Marija Klančnik: Ko so se razmere v Jugoslaviji slabšale in je v politiki prihajalo do razhajanj in nesoglasij, smo z nestrpnostjo spremljali politično dogajanje v takratnem glavnem mestu Beograd. Zelo živo se spomnim kako sem se bala, če bo prišlo do resnih zapletov, ker je bil takratni predsednik predsedstva v Beogradu naš slovenski kandidat. To je bil poznejši predsednik Slovenije g. Janez Drnovšek. Spomnim se dneva, ko sem odšla službeno na sestanek na Pošto v Maribor. Ko sem se iz Slomškovega trga peljala z avtomobilom, mimo bolnice preko železniških tirov je bilo tam vse zasedeno. Na levi strani pločnika je bilo polno avtomobilov, ljudi in strašna gneča ter hrup. Ker je bilo že malo temno vsega nisem videla. Bilo me je zelo strah ker sem bila sama v avtomobilu. Komaj sem se prebila skozi. Ko sem prišla domov pa sem pri poročilih slišala novico, da se je začelo zaostrovanje glede odcepitve Slovenije od bivše države Jugoslavije. Najprej sem pomislila na varnost otrok in v strahu čakala kaj se bo zgodilo. Še isto noč me je zbudil alarm – klic preko radijske postaje, da se naj takoj skliče mobilizacijska komisija.

Kaj se je potem dogajalo, kako je minila noč?

Marija Klančnik: Najprej sem zbudila mamo in ji povedala, da morava z dedijem oditi ter jo poprosila, za varstvo otrok če bi se slučajno prebudili. Spotoma sva z dedijem obvestila našega sosedo, ki je bil kurir odšla po Danico Korošec, ki je imela ključke od šole in trezorja. Dedi je z avtom odšel sklicat nekaj kurirjev in potem smo v šoli čakali na pozive (v njih je pisalo kateri vojaški obvezniki se morajo takoj zglasiti v vojsko). Iz Slovenske Bistrice sta jih nosila občinska kurirja Alojz Topolčnik ali Jože Kolar. Po prejemu pozivov sva jih z Danico Korošec razdelili kurirjem tako, da so kurirji odšli vsak v svojo vas in poiskali vojake za katere so pozivi prišli. Mi smo jih čakali v štabu, da smo se prepričali če so vse vojake našli na domu. Morali so nam prinesiti tudi podpisane vročilnice, ki smo jih potem poslali na Oddelek za obrambo v Slovenski Bistrici ali jih predali občinskemu kurirju. Bila je grozna noč. Videli smo veliko joka in poslavljanj, predvsem pa strahu in groze.

Kaj pa če naslovnikov niste našli?

Marija Klančnik: Vseh vojakov vedno nismo našli takoj. Včasih smo morali poizvedovati po celi vasi in iskati ljudi. Bili so povečini mladi fantje, ki so nekateri bili pri svojih puncah v drugih krajih in potem smo jih ponoči klicali ali hodili po njih z avtom. Ko smo obvestili vse vojake je komisija zaključila z delom in smo odšli domov, včasih proti jutru, potem pa takoj v službo. Dnevi ki so sledili, so bili vsi v nenehnem pričakovanju pozivov na naslednje akcije, in negotovosti kaj se bo dogajalo. Vsi smo se bali najhujšega, vojne. Saj smo po pripovedovanju naših staršev, ki so bili v partizanih v drugi svetovni vojni, še vedno prestrašeni od slišanih grozot. V juniju leta 1991 smo na poziv sklicali še večkrat mobilizacijsko komisijo in po istem postopku obveščali vojaške obveznike.

Kdaj vam je bilo najtežje?

Marjetka Klančnik Kropf: Še danes se živo spomnim kako zelo me je bilo strah. Rada sem veliko brala in ena izmed mojih najljubših knjig v otroštvu je bila Kurir Mladen. Velikokrat sem nastopala na Pohorskem bataljonu, še zdaj znam kar nekaj pesmi Karla Destovnika Kajuha na pamet. Vse to so bile vsebine o drugi svetovni vojni, hkrati nam je tudi stara mama, ki je sodelovala v njej povedala veliko groznega. O smrti, lakoti, sovraštvu, skrivanju in drugih grozotah. Bala sem se, da vse to čaka tudi nas in dejansko smo že v prvih dneh vojne spremljali zračne napade, tankovske premike in streljanje. V klet smo znosili nekaj pločevink hrane, odeje in vodo ter tako imeli pripravljeno zaklonišče, dejansko smo mislim, da dvakrat ob aktiviranju siren za nevarnost zračnega napada odšli v klet. Na srečo Pohorja niso bombardirali. Vsak dan smo spremljali poročila in tiskovne konference, ki jih je vodil Jelko Kacin (ki zdaj poroča za Covid), bali smo se, ko so tanki potiskali avtomobile in vse pred sabo, da bi dosegli meje države, slišali smo streljanje, ... Spomnim se kako sem se bala, ker sta starša proti večeru šla v štab in ponoči skrbela za pozive ter ljudi, ki so varovali vitalne točke v kraju. Vsak večer sem zaspala v strahu, da se jima bo kaj zgodilo in bila sem jezna, da morata prav onadva skrbeti za to. Nekega večera smo v tišini spremljali poročila, ko je zunaj močno potrkalo. Prišel je mamin mlajši brat z nosečo ženo in njenimi starši. Vsi objokani so zapustili svoj dom in prosili, če lahko ostanejo pri nas saj so bili evakuirani. Živel so namreč blizu skladišča orožja na Ložnici, ki mu je grozil zračni napad. Ob eksploziji bi jim uničilo dom, hleve, živino. Spomnim se, da smo bedeli večino noči, odrasli so se pogovarjali in obupovali, mene pa je bilo strah.

Marija Klančnik: Spomnim se dneva, bila sem v službi. Klicala me je moja hčerka, tvoja mamica in me objokana prosila naj takoj pridem domov. Spremljala je poročila in slišala za prve spopade med JLA in TO. Povedala sem ji, da ne morem zapreti pošte in moram nadaljevati delo. Bila sem zaskrbljena za otroke. Imeli smo srečo, ker je bila doma stara mama in otroci niso bili sami. Bila sem ji zelo hvaležna saj sem vedela, da bo znala pomiriti otroke. Čez eno uro me je tvoja mami zopet poklicala in mi povedala, da so tanki na cesti in so namenjeni proti Šentilju in da so prvi spopadi se že začeli. V grlu se mi je naredil cmok in zelo sem bila zaskrbljena. Ne morem ti opisati občutka strahu za otroke, za vse ljudi okoli sebe, za celo Slovenijo. Jaz pa v službi od koder ne morem dokler ni konec delovnega časa. Ko sem končala delo in zaklenila pošto sploh ne vem kako sem vozila po naši ovinkasti cesti, saj sem hotela čim prej domov. Ko sem videla, da je doma vse v redu, sem pomirila otroke in smo čakali v strahu kako se bodo odvijali dogodki. Spomnim se tudi, da so nekega dne poročali po radiju da so se začeli napadi in naj gremo ljudje v zaklonišča. Hitro smo pobrali nekaj vode, krp, odej in odhiteli v klet. Dedi pa se je sprehajal po terasi in gledal v nebo. Nam v kleti se ni hotel pridružiti, zato smo vsi bili še bolj nervozni.

Česa se spomniš v dneh po vojni?

Marjetka Klančnik Kropf: Zdi se mi, da se nismo upali preveč veseliti. Spomnim se, da se mi je zdelo zelo pozitivno, ko je Evropska unija sodelovala pri podpisu Brionskega sporazuma med Jugoslavijo in Slovenijo. Verjela sem, da nam bodo druge države pomagale, če bo potrebno. Spremljala sem kako so druge države ena za drugo priznavale samostojnost Slovenije in se veselila čisto ob vsaki novici. Hudo nam je bilo, ko smo naslednja štiri leta spremljali grozote vojne na Hrvaškem.

Marija Klančnik: K sreči takrat ni bilo časa za razmišljanje. Vse sile smo uperili v skrb za opravljeno nalogo. Vse naloge smo vzeli zelo resno s polno mero odgovornosti. Tudi drugi ljudje so bili zelo složni in pripravljeni pomagati. Vsi pa smo bili zelo zaskrbljeni in prestrašeni. Ko je bilo vsega konec smo bili zelo veseli in hvaležni, da ni bilo več žrtev. Čeprav nam je še za tiste, ki so izgubili življenje zelo žal. Še danes večkrat pomislim, kaj bi se bilo zgodil, če bi tudi pri nas bila taka vojna, kot je potem bila na Hrvaškem. Ja pomagala sem z veseljem in sem še danes ponosna, da sem bila lahko v pomoč.

PRILOGA C - INTERVJU 2

SODELUJOČI: g. Bojan Gornik, ga. Mateja Kamenšek Gornik, g. Milan Kamenšek, ga. Dragica Kamenšek

Kako se je začelo in kako ste takrat doživljal/a stvari?

Bojan Gornik: V času osamosvojitvene vojne za Slovenijo sem bil star 13 let in v tistem času so se začele poletne počitnice. S prijatelji in sosedi smo se sicer vedno in veliko igrali zunaj, takrat pa so nam starši iz varnostnih razlogov to omejili. Živelimo v bloku v mestu Slovenska Bistrica in strah nas je bilo predvsem vojske, ki je ostala v vojašnici v centru mesta. Ves čas se je poročalo o dogajanjih na cestah v zvezi z barikadami in že začetimi pohodi tankov. Zame to bilo nekaj čisto novega in dogajanja nisem prav razumel. Ves čas bil tudi stresen, saj so neprestano tulile sirene za opozorilo pred napadi.

Mateja Kamenšek Gornik: V času, ko se je začela vojna za samostojno Slovenijo, to je bilo 27. 6. 1991, sem bila stara 12 let, zato nisem čisto dobro razumela kaj se dogaja v Slovenski Bistrici in drugod po Sloveniji. Povsod so poročali o vojnem stanju, številnih barikadah na cestah in tudi prvih pohodih tankovskih enot ter spopadih v Ormožu. Na srečo se nič od tega ni zgodilo v Slovenski Bistrici. Strah nas je bilo predvsem vojašnice v središču mesta, od koder so poročali, da bodo napadli mesto in okolico Slovenske Bistrice. Mami je bila pred tem zaposlena v vojašnici in je z začetkom vojne prestopila v TO. Oče je bil načelnik civilne zaščite za Pragersko, zato je bil v času vojne, zaradi številnih zadolžitev, veliko odsoten.

Milan Kamenšek: Posebej se dogodkov v času vojne za samostojno Slovenijo, ki bi to obdobje povezovali s Slovensko Bistrico, ne spomnim, ker sem bil ves čas odsoten. V tistem času sem namreč bil načelnik narodne zaščite na železniški postaji Pragersko. V okviru tega sem imel precej zadolžitev in obveznosti. Pod mojim vodstvom bilo 14 pripadnikov narodne zaščite, s katerimi smo varovali vozišče železniške postaje Pragersko. Varovanje se je opravljalo neprekinjeno, trajalo je deset dni, moje obveznosti pa skupaj 17 dni. Delo je bilo zelo naporno, a smo ga uspešno opravili. V tem času so vlaki normalno vozili, postaja pa je bila ves čas varovana proti morebitnemu sovražniku, ki bi se lahko kadarkoli pojavil.

Dragica Kamenšek: Moram povedati, da sem pred začetkom vojne za samostojno Slovenijo, bila zaposlena v vojašnici, ki je takrat bila pod vodstvom JLA. To pomeni, da je tudi vodstvo vojašnice imelo sestavo njihovih ljudi, ki so potem čez noč postali naši nasprotniki, sovražniki. Ko je nastopil dan začetka vojne to je bil 26. 6. 1991 oziroma 27. 6. 1991, sem bila celo v službi, in sicer sem bila zaposlena v „kantini“ - to je bila precej velika restavraciji in trgovina, ki je delovala znotraj vojašnice. Tisti dan so nam že zjutraj odklopili elektriko, območje vojašnice pa je bilo videti kot vojno stanje. Vojaki so oboroženi tekali, okolica vojašnice pa se je zapirala z barikadami. Tisti dan smo tam zaposleni slovenski državljani pobegnili iz vojašnice. Vse to se je izkazalo kot zelo pametno dejanje, ker so v nadaljevanju ostalim tam zaposlenim prepovedali izhode iz vojašnice. Dogajanje zame je bilo stresno, predvsem pa kaotično, saj nismo imeli niti informacij, kaj pravzaprav se dogaja, vedeli smo le, da smo vsi čez noč izgubili službo. Drugi dan vojne sem prestopila na stran slovenske TO in tam dobila tudi novo službo. Pomagala sem v skladišču in sodelovala pri opremljanju slovenskih vojakov. Delala sem v skladišču in oddajala vojaške uniforme in opremo za bojišča. Postopno sem se nato navadila na dogajanje, ki je bilo v nadaljevanju in tudi po končani vojni za Slovenijo, še vedno v stanju pripravljenosti. Vedno znova je prihajala oprema za slovenske vojake.

Katero dogajanje se vam je še najbolj vtisnilo v spomin?

Bojan Gornik: Od dogajanj sem si zapomnil predvsem barikade ob vojašnici, pogosto tuljenje siren, preletavanja vojaških helikopterjev, po televiziji sem spremljal tudi dogajanje drugod po Sloveniji, kjer je bil konvoj tankov napoten v Ormož in kjer je kasneje prišlo celo do bombardiranja.

Mateja Kamenšek Gornik: Od dogajanja se mi je v spomni vtisnilo več stvari, predvsem tuljenje siren ob napadih in zatekanje v zaklonišče. Omeniti moram še, da ko je bilo v Slovenski Bistrici dogajanje že zelo napeto, smo se z družino odpravili na podeželje, k starim staršem, kjer smo pričakovali tudi več varnosti. Nekega dne nas je presenetil vojaški helikopter JLA, ki je pristal na travniku dedka in babice. Bilo nas je strah, da nas bodo vojaki napadli, a je njihov pristanek bil le zasilni in so potem hitro spet vzleteli. V spominu mi je ostala tudi dolga pot domov, ko smo dan pred začetkom vojne v bolnišnici na Ptuj obiskali bolno babico. Ko smo bolnišnico zapuščali, je bila cesta Ptuj-Slovenska Bistrica polna barikad in ovir za tanke, tako smo se domov vozili po vseh možnih bližnjicah in gozdovih, kar je zame kot otroka prav tako bilo zelo stresno in zastrašujoče.

Milan Kamenšek: v spominu mi ni ostal en dogodek, ampak vso to dogajanje. Moram pa povedati, da so na srečo dnevi hitro minili, ker smo imeli toliko obveznosti, da občasno več nismo sledili dogajanju.

Dragica Kamenšek: v spominu mi je najbolj ostal prvi dan vojne in vso dogajanje v vojašnici. Vsi smo bili prestrašeni, saj nismo vedeli kaj se dogaja. Šele po nekajurnem kaosu smo dobili informacijo, da se pripravljajo vojno stanje in smo nato pobegnili iz vojašnice. Nekateri sodelavce, časnike, so že tisti dan zadržali v vojašnici in jih niso spustili domov. Uporabili so jih kot neke vrste vohune za dogajanje zunaj vojašnice. V nadaljevanju je tega bilo še več in je bil ljudem prepovedan izhod iz vojašnice. V spominu mi bo ostal tudi dan, ko sem prestopila k slovenski vojski. Tistega jutra sem s hčerko odšla na njihov sedež, to je bilo nad kinom v Slovenski Bistrici. Z mano je šla hči, obe sva bili prestrašeni, saj je povsod bilo polno orožja in opreme, tudi tukaj je bilo vse v pripravljenosti morebitnih napadov. V nadaljevanju sem bila tukaj tudi bila zaposlena. V vojašnici so območje zasedli vojaki JLA. bilo je vojno stanje, vsi so bili opremljeni in pripravljani za boj. Slovenci, ki so ostali v vojašnici, so kasneje pobegnili iz vojašnice, tako da so skakali preko ograje.

Kam ste se zatekli ob tuljenju siren?

Bojan Gornik: v času tuljenja siren smo se zatekli v klet pod blokom, ki je bila betonska in je nudila dovolj zaščite pred napadi. Otroci smo skrivaj v mestu opazovali vzlete helikopterjev in barikade v okolici vojašnice.

Mateja Kamenšek Gornik: naše zatočišče je bilo zaklonišče, ki je bilo zgrajeno pod našim blokom. Bilo je veliko, zatohlo, vlažno in temačno. V njem je bilo nameščenih dovolj postelj, ki so bile nadstropne. V trenutku napadov smo bili veseli, da smo se vanj lahko zatekli. Ob vhodu v zaklonišče so bila velika vhodna vrata, ki so se večkrat zaklenila, sledila pa so neprebojna vrata, kar se je nam otrokom zdelo še posebej zanimivo. V zaklonišču je bilo tudi nekaj hrane in oblačil, sicer pa so ljudje s sabo prinesli kar so uspeli vzeti ob tuljenju za napad. Vso dogajanje v času tuljenja siren in zatekanja v zaklonišče je bilo stresno, sicer pa je na srečo v Slovenski Bistrici vojna mirno minila in brez posledic.

Milan Kamenšek: V tem času smo imeli tudi zaklonišče. Na Pragerskem smo se takrat, ko je bil vklopljen alarm za bombni napad, zatekli v zatočišče, ki je bilo narejeno že v času 2. svetovne vojne. Šlo je za prostor skopan v globino zemlje in betoniran. Tudi v Slovenski Bistrici smo bili v zaklonišču, ki je bilo večje in modernejše, prav tako betonirano in zgrajeno pod zemljo. V tem zaklonišču so bile tudi postelje, stranišča, ljudje in tudi moja družina je imela s seboj hrano in vodo. V zaklonišču smo bili nekje dvakrat in po eno uro in pol.

Dragica Kamenšek: V bloku, kjer smo z družino stanovali, smo se ob bombnih napadih zatekli v zaklonišče, ki je bilo pod blokom. Ko je bilo še bolj nevarno, smo Slovensko Bistrico za nekaj dni zapustili in odšli na podeželje k moževim staršem. Tam smo imeli počitniško prikolico in nekaj dni preživeli tam. Ob nekem dogodku je tudi tam bilo zelo napeto, ker so helikopterji preletavali območje, nato pa prišlo tudi do pristanka vojaškega helikopterja na našem travniku. Nismo vedeli ali to pomeni napad, ampak izkazalo se je, da je šlo za zasilni pristanek in let naprej. Sicer pa smo se najbolj bali zračnih napadov, ki so jih napovedovale sirene za bombni napad. Še dolgo po končani vojni, me je vsako tuljenje siren prestrašilo.

Ali se vam je dogajanje zdelo stresno?

Mateja Kamenšek Gornik: Dogajanje je bilo napeto in stresno. V tistem času so se za nas osnovnošolce ravnokar začele poletne počitnice, in otroci smo bili omejeni v gibanju in igranju, saj so nas starši poučili, da ne smemo daleč od doma. Pogosto so tulile sirene, ki so naznanjale letalske napade, kar je stresnost še povečevalo. Takrat sem s straši živela v bloku in ob vsakem tuljenju siren, se je množica ljudi zatekla v bližnje zaklonišče. Množica pa je delala dogodek še bolj stresen, saj so mnogi pretiravali in bili panični že zato, ker so morali v zaklonišče.

Milan Kamenšek: Bilo je zelo stresno obdobje. Zelo naporno je bilo varovanje območja v nočnem času. Vse skupaj se je slabo videlo in takrat smo si pomagali s svetilkami. Bili smo oboroženi s strelnim orožjem. O vseh nepravilnostih, ki so se dogajale v času varovanja, smo sproti obveščali takratno milico oziroma sedaj policijo, ki je stvari še dodatno preverila. Naša komunikacija je bila preko woki-tokijev, imeli smo tudi narokavnike. Najbolj stresno je bilo, ko so letala jugoslovanske ljudske armade večkrat preletavala širšo območje Pragerskega, saj so to bili naši nasprotniki. V vsakem trenutku je tako obstajala nevarnost, da bodo letala odvrгла bombe in bilo bi veliko mrtvih. Zato smo vse opazovali, opazovali smo tudi ljudi, vsak izmed nas je bil zelo zaskrbljen.

Dragica Kamenšek: To obdobje je bilo zame zelo stresno, vse se je zgodilo zelo hitro in za sabo potegnili veliko sprememb. Predvsem novo, okolje in zaposlitev, nove razmere, veliko strahu pred napadi vojakov nasprotnika – to je jugoslovanske ljudske armade, za katero sem vedela, da je zelo dobro oborožena in ima v Slovenski Bistrici zelo veliko možnosti napadov in poboja ljudi, a se na srečo nič od tega ni zgodilo.

PRILOGA D - INTERVJU 3

SODELUJOČI: ga. Anica Polanc, g. Danilo Polanc, ga. Darja Polanc Novak, ga. Monja Sobočan

Kaj ste počeli tisti dan, ko se je začela vojna za osamosvojitve Slovenije?

Anica Polanc: Hodila sem peš domov.

Danilo Polanc: Bil sem doma.

Darja Polanc Novak: Igrala sem se zunaj, nato pa sem šla s kolesom k atletiki.

Monja Sobočan: Šla sem peš domov in se učila.

Ste imeli v bližini hiše kakšno zaklonišče?

Anica Polanc: V bližini hiše ne, kakšnih 500 m stran.

Danilo Polanc: Najbližje zaklonišče je bilo na Ajdovem hribu. Danes je tam blizu II. Osnovna šola.

Darja Polanc Novak: Ni bilo tako blizu.

Monja Sobočan: Ne, kar pol kilometra stran.

Ali ste v tistem času (ko je trajala vojna za osamosvojitve Slovenije) obiskovali šolo/sluzbo?

Anica Polanc: Seveda, služba je bila obvezna.

Danilo Polanc: Da.

Darja Polanc Novak: Ne spomnim se najbolje, mislim da ne.

Monja Sobočan: Zagotovo nisem hodila v šolo, bile so počitnice.

Kateri dan ste si najbolj zapolnili in zakaj?

Anica Polanc: Dan, ko se je vojna začela. Nismo bili pripravljeni in je bilo grozno.

Danilo Polanc: Zagotovo sem si najbolj zapolnil dan, ko se je vojna začela.

Darja Polanc Novak: Prvi dan vojne, ko je bil alarm za zaklonišče in sem videla helikopter, ko je začel streljati.

Monja Sobočan: V spominu mi je ostal prvi dan, ko so s helikopterjem streljali na vojašnico.

Ste v živo videvali vojake z orožjem, tanke ali kakšne pregrade?

Anica Polanc: Večkrat saj smo doma zelo blizu vojašnice.

Danilo Polanc: Praktično vsakodnevno saj je na koncu travnika že vojašnica.

Darja Polanc Novak: Vsak dan sem videla vojake z orožjem.

Monja Sobočan: Da, zelo blizu smo imeli vojašnico.

Vam je bila vojna zastrašujoča?

Anica Polanc: Zelo, najbolj za tvojo mami in Monjo.

Danilo Polanc: Niti ne. Zdelo se mi je, da se bo ta vojna v Sloveniji hitro končala.

Darja Polanc Novak: Ja zelo. Strah me je bilo, da bo helikopter zadel našo hišo.

Monja Sobočan: Da.

S čim ste si krajšali čas?

Anica Polanc: Veliko sem pekla, da sem se zamotila.

Danilo Polanc: Praktično sem počel več stvari v hiši, kot prej. Prebelil in popravil sem vse, kar je bilo v hiši mogoče.

Darja Polanc Novak: Igrala sem se s sestro in bratrancem.

Monja Sobočan: S tvojo mami sem se igrala. Veliko pa sem tudi brala.

Kaj ste delali, ko se je vojna končala?

Anica Polanc: Šli smo na Sevec pomagati mojemu bratu, na kmetijo.

Danilo Polanc: Tisti dan smo šli na Sevec.

Darja Polanc Novak: Ne spomnim se več.

Monja Sobočan: Nisem prepričana, mislim pa da smo šli k stricu na kmetijo.

Ste bili veseli, ko ste slišali, da se je vojna končala?

Anica Polanc Novak: Zelo, bila sem presrečna.

Danilo Polanc: Seveda, to je bilo pravo olajšanje.

Darja Polanc Novak: Seveda, zelo sem bila srečna, da sem se lahko ponovno igrala na ulici.

Monja Sobočan: Zelo, lahko sem se ponovno družila s prijatelji.

Kje ste slišali, da je vojne konec?

Anica Polanc: Na televiziji, zvečer na poročilih.

Danilo Polanc: Po televiziji.

Darja Polanc Novak: Povedala mi je mama.

Monja Sobočan: Starša sta mi povedala.